

VAASAN YLIOPISTO
KAUPPATIETEELLINEN TIEDEKUNTA
TALOUSOIKEUDEN LAITOS

Tapani Tiilikka

**KÄYTETYN TAVARAN KAUPPA ANTIKKILIIKKEEN
NÄKÖKULMASTA**

Talousoikeuden
Pro gradu -tutkielma

VAASA 2007

SISÄLLYSLUETTELO

LYHENTEET.....	5
TIIVISTELMÄ	6
1. JOHDANTO.....	7
1.1. Tutkimuskohteen kuvaus.....	7
1.1.1. Antiikin määritelmä	7
1.1.2. Nykytilanne	7
1.1.3. Asiakkaan näkökulmasta	9
1.1.4. Myyjän näkökulmasta.....	10
1.1.5. Käytetyn tavaran huutokaupat.....	11
1.2. Tutkimusongelma.....	12
1.3. Tutkimuksen lähdeaineisto.....	12
2. KÄYTETYN TAVARAN KAUPPA JA KULUTTAJANSUOJA.....	13
2.1. Erot uuden ja käytetyn tavaran kaupassa.....	13
2.2. Kuluttajansuoja	15
2.2.1. Kuluttajansuojan taustaa	15
2.2.2. Kuluttajansuojalaki.....	15
2.2.3. Kuluttajansuojalain muutos, kuuden kuukauden virheolettama	16
2.2.4. Erot kuluttajankaupassa ja muussa kaupassa	17
2.3. Sopimuksen syntyminen	17
2.3.1. Sopimuksen muoto.....	18
2.3.2. Avoin kauppa.....	20
3. VIRHEELLINEN TAVARA KULUTTAJAKAUPASSA.....	22
3.1. Laatuvirheet.....	22
3.1.1. Valmistusvirhe	22
3.1.2. Tavaran käyttökelvottomuus.....	23
3.1.3. Virheelliset tiedot tavarasta	25
3.1.4. Tavaran heikko kestävyys.....	26
3.1.5. Asentamisesta tai puutteellisista ohjeista johtuva virhe.....	28
3.2. Vallintavirhe.....	29
3.3. Oikeudellinen virhe.....	29
3.4. Sellaisena kuin se on –ehto.....	30
3.5. Kuluttajan tietoisuus virheestä	31
3.6. Takuu.....	31

3.7. Kuuden kuukauden virheolettama.....	32
3.8. Virheilmoitus.....	32
3.8.1. Määräaika ilmoituksen tekemiseen	33
3.8.2. Virheilmoituksen sisältö	34
3.9. Virheen seuraamukset	34
3.9.1. Oikeus pidättyä kauppahinnan maksusta	35
3.9.2. Virheen oikaisu	35
3.9.3. Hinnanalennus.....	36
3.9.4. Kaupan purku	38
3.9.5. Vahingonkorvaus	39
3.9.6. Tuotevahingot	40
4. VIRHEELLINEN TAVARA MUUSSA KUIN KULUTTAJAKAUPASSA	41
4.1. Tiedot tavarasta.....	42
4.2. Sellaisena kuin se on –ehto.....	43
4.3. Tavarankäytön tarkastus ennen kauppaa ja ostajan tietoisuus virheestä	43
4.4. Virheellisuuden määräävä ajankohta	44
4.5. Virheellisen tavarankäytön seuraamukset.....	44
5. KULTTUURIESINEIDEN MAASTAVIENNIN RAJOITUKSET	46
5.1. Kulttuuriesineiden liikkuminen sisämarkkina-alueella	46
5.1.1. Vientilupa	48
5.1.2. Seuraamukset luvattomasta viennistä.....	48
5.2. Kulttuuriesineiden vienti Euroopan yhteisön ulkopuolelle	50
5.3. Lupa- ja valvontaviranomaiset	50
6. ANTIKKIESINEIDEN MYYNTITAPAHTUMAT	52
6.1. Antiikki- ja keräilymessut	52
6.1.1. Antiikkimessujen lyhyen keston vaikutukset	52
6.1.2. Antiikkimessuilta ostetun virheellisen tavarankäytön seuraamukset.....	53
6.1.3. Rajanveto kauppiaiden ja keräilijöiden välillä.....	54
6.2. Käytetyn tavarankäytön huutokaupat	55
6.2.1. Erityyppisiä huutokauppoja	56
6.2.2. Huutokaupassa tehdyn kaupan sitovuus	57
6.2.3. Tavarankäytöstä annetut tiedot.....	58
6.2.4. Sisäänhuutajat ja olemattomat huudot.....	59
7. KÄYTETYN TAVARANKÄYTÖN KAUPPA KÄYTÄNNÖSSÄ	62
7.1. Tavarankäytön hankinta	62
7.2. Kaupantekö käytännössä	64
7.3. Tavarankäytön arvon määrittäminen	66

7.4. Vaaranvastuu tavarasta	67
7.5. Huolenpito tavarasta.....	69
8. TUTKIMUSTULOKSET	71
LÄHDELUETTELO.....	73
OIKEUSTAPAUSSLUETTELO	76

LYHENTEET

HE	Hallituksen esitys
KKO	Korkein oikeus
KL	Kauppalaki 27.3.1987/355
KSL	Kuluttajansuojalaki 20.1.1978/38
KVL	Kuluttajavalituslautakunta
OikTL	Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 13.6.1929/228

VAASAN YLIOPISTO**Kauppätieteellinen tiedekunta**

Tekijä:	Tapani Tiilikka	
Tutkielman nimi:	Käytetyn tavaran kauppa antiikkiliikkeen näkökulmasta	
Ohjaaja:	Brita Herler	
Tutkinto:	Kauppätieteiden maisteri	
Laitos:	Talousoikeuden laitos	
Oppiaine:	Talousoikeus	
Aloitusvuosi:	2004	
Valmistumisvuosi:	2007	Sivumäärä: 76

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää käytetyn tavaran kaupan erityiskysymyksiä antiikkiliikkeen näkökulmasta. Antiikkiesineiden kaupassa käytäntö eroaa säädetyistä laeista paikoin jopa huomattavasti. Antiikkiesineiden myyminen vaatii runsaasti ammattitaitoa ja tietoutta alasta, ja huomioon otettavia seikkoja onkin useita, esimerkiksi esineiden maastaviennin rajoitukset.

Käytetyn tavaran kauppaa ei ole tutkittu antiikkiesineiden osalta oikeustieteen näkökulmasta, joten tutkimuksen tarkoituksena on yhdistää irtaimen kaupan teoria käytäntöön. Virheseuraamukset uuden ja käytetyn tavaran kaupoissa eroavat toisistaan. Käytetystä tavarasta johtuen kaikkia virheseuraamuksia ei voida käyttää, koska joidenkin vaatimusten täyttäminen olisi mahdotonta tai taloudellisesti kannattamatonta.

Tutkimusta tehdessä on havaittu, että säädetyt lait soveltuvat myös käytetyn tavaran kauppaa, vaikka se on luonteeltaan varsin erilaista kuin uuden tavaran kauppa. Näistä eroista johtuen käytäntö kuitenkin poikkeaa hieman teoriasta. Muita syitä eroihin ovat myyjän ja ostajan tietämättömyys omista oikeuksista ja velvollisuuksista. Perehtyminen osapuolten oikeuksiin ja velvollisuuksiin selkeyttää tilannetta. Omien oikeuksien tuntemisesta voi olla taloudellista hyötyä.

AVAINSANAT: Käytetyn tavaran kauppa, antiikkiesineet, virheellinen tavara.

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuskohteen kuvaus

1.1.1. Antiikin määritelmä

Yleisesti hyväksytty ehto antiikille on noin 100 vuoden ikä. Jokainen kuitenkin itse määrittelee omat ehtonsa antiikille. Joku voi pitää ehtona, että esine on valmistettu ennen teollistumisen aikaa, toinen taas saattaa määritellä esimerkiksi 1960-luvun esineet antiikiksi. Tämän tutkimuksen kannalta ei kuitenkaan ole merkitystä sillä, mitä pidetään antiikkina. Tässä antiikkiliikkeillä tarkoitetaan myös osto- ja myyntiliikkeitä, ei kuitenkaan kirpputoreja, joihin asiakkaat jättävät omia tavaroitaan myyntiin.

1.1.2. Nykytilanne

Kiinnostus antiikkia kohtaan on ollut nousujohteista jo varsin pitkän aikaa. Antiikkiesineitä ostetaan yhä enemmän joka päiväseen käyttöön. Ne toimivat samalla sekä sijoituskohteina että käyttöesineinä. Kiinnostuksen lisääntyminen johtuu pääosin nykyisten uusien tavaroiden lyhyestä elinkaaresta. Uusien tavaroiden jälleenmyyntiarvo on varsin olematon, ne menettävät arvonsa samalla hetkellä kun asiakas kantaa ne ulos kaupasta. Toisin on esimerkiksi vanhojen huonekalujen laita, niiden arvo vain kasvaa sitä mukaan kuin ne vanhenevat. Hyvä hinta-laatusuhde myös houkuttelee koko ajan lisää kaiken ikäisiä asiakkaita. Vastaavan laatusuhteesta uudesta tavarasta joutuu maksamaan huomattavasti enemmän. Arviolta noin 1920-luvulle asti mahdollisimman

halpa tuotanto ei ollut oleellisin asia. Ennen panostettiin huomattavasti enemmän laatuun ja esteettisyyteen. Mitä lähemmäksi nykyaikaa päästään, sitä enemmän on otettu huomioon tuotantokustannuksia laadun ja yksilöllisyyden kustannuksella. Näistä syistä antiikkikaupan alalla on vahvaa kasvupotentiaalia.

Pääosa antiikkikaupoista on pieniä 1-2 henkilön perheyriyksiä. Yhteistyötä ei juurikaan tehdä, ja yhteisiä pelisääntöjä ei ole olemassa, eikä myöskään ole olemassa varsinaisia verkostoja. Yleistä, yhtenäistä käytäntöä alalle ei ole syntynyt. Käytännöt eroavat paljonkin eri liikkeiden välillä. Yhtenäistä kuitenkin näillä on, että käytännöt saattavat erota hyvin paljon säädetyistä laeista. Ostajat yliarvioivat oikeutensa ja aliarvioivat velvollisuutensa. Kauppiaille ei välttämättä ole kaupallista koulutusta eikä kuluttajansuojan tuntemusta. Ja vaikka kauppias olisikin tietoinen omista oikeuksistaan, asiakas saattaa silti käyttää tilannetta hyväkseen. Pienen liikkeen on todennäköisesti helpompi ja halvempi antaa periksi asiakkaalle kuin lähteä vaatimaan oikeuksiaan oikeusteitse. Vaikka myyjä olisikin oikeassa, niin kokonaisvaikutukset ovat varmasti negatiivisia. Varsinkin pienemmille yrityksille on helpompi menettää maineensa yksittäisten tapausten johdosta.

Ostettuja tavaroita palautetaan tai yritetään palauttaa ilman laissa mainittuja perusteita. Kauppoja puretaan ilman riittäviä perusteita. Monissa tilanteissa asiakkaat luulevat, että huono harkinta oikeuttaa kaupan purkamiseen, vaikka avoimesta kaupasta ei olisikaan sovittu. Myös kaupanteon jälkeen kuluttajan itse rikkomia tavaroita yritetään virheellisinä, kun myyjän on vaikea todistaa, että tavara on lähtenyt virheettömänä. Uuden tavaran kaupassa lähtökohtana kun on, että kaikki myydyt tavarat ovat virheettömiä, kun taas käytetyn

tavaran kaupassa ei voida olettaa samaa. Näin ollen on hyvin vaikea osoittaa, onko tavara siinä kunnossa kuin oli sovittu.

1.1.3. Asiakkaan näkökulmasta

Antiikki- ja keräilymessuilla asiakkaiden voi olla vaikea tietää onko myyjä elinkeinonharjoittaja vai yksityinen keräilijä. Eroa keräilijän ja "puoliammattilaisen" kauppiaan välillä voi olla vaikeaa erottaa. Näin ollen asiakas ei tiedä sovelletaanko kauppaan kuluttajansuojalakea vai kauppalakia. Asiahan selviäisi kysymällä, mutta yleensä asiakkaat olettavat, että myyjä on elinkeinonharjoittaja. Vastaavaa ongelmaa ei ole ostettaessa liikkeistä. Silloin voidaan olettaa, että kaupankäynti on ammattimaista toimintaa ja myyjä voidaan luokitella elinkeinonharjoittajaksi.

Tavarat saattavat olla alun perin täysin uniikkeja tai aikojan saatossa muuttua harvinaisiksi. Tällöin markkinahintojen määrittäminen on varsin vaikeaa. Kuluttajan voi olla vaikea arvioida milloin maksettu kauppahinta on kohtuullinen, kun vertailukohteita on varsin vähän. Ja kun varsinaisia arviointipalveluja on vähän, kauppiaiden antamat arviot voivat olla todellisuudesta poikkeavia, johtuen omien etujen tavoittelemisesta. Ongelmia on myös siinä, että onko myyjän antamat tiedot esimerkiksi iästä ja valmistusmaasta todellisia tietoja vai arvioita. Asiakkaalta saattaa jäädä helposti kuulematta sana ehkä.

1.1.4. Myyjän näkökulmasta

Toisaalta myös kauppias ei välttämättä tiedä onko ostajana yksityinen henkilö vai ostetaanko tavara esimerkiksi julkisiin tiloihin. Mielenkiintoinen seikka on vielä se, että myös kuluttaja saattaa ostaa antiikkiesineitä sijoitusmielessä, vaikka pääosin tavarat myytäisiinkin päivittäiseen käyttöön. Yksityishenkilöille tarjottuja sijoituskohteita kohdellaan kulutushyödykkeinä (Ämmälä 2006:8). Sijoituskohteita ostaessa, toiminta saattaa kyllä olla enemmänkin sijoitustoimintaa, jolloin on kyseenalaista, onko ostaja kuluttaja. Toisaalta sijoittajiakin on useanlaisia. Osa voidaan lukea keräilijöihin, kun taas osa sijoittaa ammattimielessä. Sinänsä selvää käytetyn tavaran kaupassa, että sijoituskohteitakin käsitellään kulutushyödykkeinä. Rajanveto näiden välillä voisi, tapauksesta riippuen, olla käytännössä mahdotonta.

Myös tavaran alkuperän selvittäminen saattaa olla varsin ongelmallista. Pääosa huonekaluista, valaisimista ja koriste-esineistä, jotka eivät ole jalometallia, on leimaamatonta. Näin ollen tekijästä tai iästä ei ole varmuutta. On lähes mahdotonta kauppiaille selvittää yksittäisten tavaroiden alkuperää. Ongelmia aiheuttaa myös se onko tavaraa kauppaava henkilö saanut sen haltuunsa laillisin keinoin. Kokonaisia kuolinpesiä ostettaessa on epätodennäköisempää, että ainakaan tahallisesti, joku kauppaisi varastettua tavaraa. Johtuen tavaroiden pitkistä elinkaarista, on mahdotonta selvittää niiden kaikkia omistussuhteita. Tavarat voivat olla jopa useiden satojen vuosien vanhoja, jolloin niiden kierto omistajalta toiselle on hämärän peitossa, ja on varsin mahdollista, että jossain vaiheessa tavara olisi saatu hallintaan laittomin keinoin.

1.1.5. Käytetyn tavaran huutokaupat

Huutokaupat eroavat varsin paljon muusta kaupankäynnistä. Eroja on lähinnä tarjousten antamisessa ja hyväksymisessä. Lisäksi tavaran virheellisyys ja siihen vetoaminen käytetyn tavaran huutokaupassa eroaa varsin paljon esimerkiksi kuluttajankaupassa virheellisesti tavarasta. Käytetyn tavaran huutokauppaan sovelletaan aina kauppalakia vaikka ostajana olisikin kuluttaja, edellyttäen, että ostajalla on ollut mahdollisuus osallistua henkilökohtaisesti tilaisuuteen. Ennen vuotta 2002 huutokaupalla myyty käytetty tavara ei ollut kulutustavara, riippumatta siitä oliko ostajalla tilaisuus osallistua kaupantekoon henkilökohtaisesti vai ei. Vuoden 2002 kuluttajansuojalain uudistuksen myötä ostajalla tulisi olla tilaisuus osallistua kaupantekoon henkilökohtaisesti, jotta kauppaan ei sovellettaisi kuluttajansuojalakia.

Suurimman eron huutokaupalla myydyin ja muutoin myydyin käytetyn tavaran välillä muodostuu ostajan oikeudesta vedota tavaran virheeseen. Kohtuullista hintaa arvioitaessa huomioidaan ainoastaan lähtöhinta, ei toteutuneita myyntihintoja. Näin ollen tavaran hinta voi muodostua huomattavasti korkeammaksi kuin sen todellinen markkina-arvo olisi. Käytettynä huutokaupalla myyty tavara katsotaan aina myydyin sellaisena kuin se on. Ostajalla ei koskaan ole oikeutta hinnanalennukseen vaikka tavara olisikin virheellinen. Ainoastaan kaupanpurku voi tulla kyseeseen. EU-direktiivi 1999/44/EY jättää jäsenvaltioiden päätettäväksi määritelläänkö julkisessa käytetyn tavaran huutokaupassa myydyt tavarat kulutustavaroiksi.

1.2. Tutkimusongelma

Tässä tutkimuksessa selvitän käytetyn tavaran kaupan erityispiirteitä. Pääpaino tutkimuksessa on antiikkiesineiden kaupan eroissa käytännön ja lainsäädännön välillä. Selvitän myös syitä näihin eroihin. Tärkeänä osana tutkimusta ovat myös virheet tavarassa sekä virheen seuraamukset. Tutkimus koskee antiikkiliikkeitä, antiikki- ja keräilymessuja sekä käytetyn tavaran huutokauppoja. Rajaan tutkimuksen ulkopuolelle nettihuutokaupat ja muut netin välityksellä tehdyt kaupat. Käsittelen käytetyn tavaran kauppaa vain kotimaan osalta, ottaen kuitenkin huomioon ulkomaisen asiakkaan mahdollisuus viedä myyty tavara ulkomaille. Tutkimuksen pääpaino on kuluttajankaupassa, johtuen siitä, että pääosaa tehdyistä kaupoista koskee kuluttajansuojalaki.

1.3. Tutkimuksen lähdeaineisto

Yritän soveltuvin osin hyödyntää kuluttajansuojaa ja irtaimen kauppaa koskevaa kirjallisuutta sekä artikkeleita. Ongelmana tosin on, että nämä on kirjoitettu pääosin uuden tavaran näkökulmasta. Oikeustapauksista tulen käyttämään kuluttajavalituslautakunnan ja korkeimman oikeuden ratkaisuja. Tutkin ratkaisuja myös koskien muunlaisia käytettyjä tavaroita, esim. autoja. Käytännön tilanteen kohdalla käytän lähteenä lisäksi omia kokemuksiani myymäläpäällikkönä antiikkiliikkeessä.

2. KÄYTETYN TAVARAN KAUPPA JA KULUTTAJANSUOJA

2.1. Erot uuden ja käytetyn tavaran kaupassa

Uuden ja käytetyn tavaran kaupoissa on eroja, vaikkei kuluttajansuojalaki tai kauppalaki niitä varsinaisesti tunnustakaan. Erot johtuvat pääosin myytävästä tavarasta. Erot ovat varsin merkittäviä, joten ne on otettava huomioon tarkasteltaessa käytetyn tavaran kauppaa. Merkittävin ero on luonnollisesti se, että käytetty tavara on käytettyä, mutta tämä ei suoranaisesti vaikuta arvioitaessa esimerkiksi tavaran virheellisyyttä.

Tavaran saatavuudessa on huomattavia eroja uuden ja käytetyn tavaran välillä. Käytettyä tavaraa ei osteta tukusta, jolloin tavaran saanti on epävarmaa. Tämä seikka esimerkiksi tekee mahdottomaksi uuden toimituksen tavaran ollessa virheellinen. Tavaran ainutkertaisuudesta johtuen asiakas ei voi harkita kovin pitkään tavaran ostoa ilman riskiä siitä, että se ehditään myydä toiselle asiakkaalle. Tästä johtuen asiakkaat saattavat tehdä hätiköityjä ostopäätöksiä. On kuitenkin muistettava, että huono harkinta ei oikeuta asiakasta, ei edes kuluttajaa, purkamaan kauppaa.

Toinen merkittävä ero on tavaran alkuperän selvittämisessä. Uuden tavaran kohdalla valmistusmaan, valmistusajankohdan ja valmistajan selvittäminen on varsin vaivatonta. Käytetyn tavaran kaupassa näiden tietojen selvittäminen on yleensä mahdotonta. Tietysti poikkeuksiakin on olemassa, voihan olla, että hän, joka tavaran on kauppiaille myynyt, on ostanut tavaran uutena. Tällöinkään täyttä varmuutta ei välttämättä tiedoista saada.

Kolmas merkittävä ero uuden ja käytetyn tavaran välillä on vastaavien vertailukohteiden löytämisessä. Uuden tavaran vertaaminen sekä hinnan että laadun osalta on huomattavasti helpompaa kuin käytettyjen tavaroiden vertaaminen. Varsinkin antiikkiesineiden vertaaminen keskenään voi olla täysin mahdotonta. Voi olla esimerkiksi kaksi päällisin puolin samanlaista lipastoa, joiden valmistusajankohdat ja -paikat voivat poiketa toisistaan. Tällöin lipastojen hinnat voivat poiketa huomattavastikin toisistaan.

Esineiden kuntojen vertailu voi olla vaikeaa. Tarkasteltaessa käytetyn esineen kuntoa, sitä voidaan verrata suurin piirtein saman ikäisiin vastaaviin esineisiin. Varsinkin harvinaisempien esineiden kohdalla voi olla kuitenkin vaikeaa löytää vertailukohdetta. Oman leimansa käytetyn tavaran kauppaan antaa tavaran kunnan vaikutus sen hintaan. Ei ole olemassa mitään yleisiä periaatteita tai laskutapoja, joiden mukaan tavara hinnoiteltaisiin koska virheet tavaran kunnossa ovat lähes aina yksilöllisiä. Uudessa tavarassa puolestaan voidaan olettaa kunnan olevan täysin virheetön ja hinnan sen mukainen.

Kaupankäynti käytetyllä tavaralla asettaa omat haasteensa myös myyjälle. Uuden tavaran kaupassa hinnoittelu tapahtuu yleensä lisäämällä kate sisäänostohinnan päälle, koska sisäänostohinta on yleensä varsin muuttumaton eri hankinta-aikoina. Antiikkikaupan alalla puolestaan hankintahintoja ei tiedetä etukäteen, ja samanlaisten esineiden hankintahinnat saattavat poiketa huomattavastikin toisistaan. Tästä syystä hinnoittelu perustuukin yleensä esineiden markkina-arvoihin. Varsinkin ostettaessa kokonaisia kuolinpesiä tai muita isompia tavaraeriä, yksittäisten esineiden hankintahinnan määrittäminen on mahdotonta. Koko erän hankintahinnan jakaminen yksittäisille esineille perustuu arvioihin tai se suoritetaan erilaisilla laskutavoilla

2.2. Kuluttajansuoja

2.2.1. Kuluttajansuojan taustaa

1970-luvulle tultaessa oli markkinoille tullut runsaasti uusia tuotteita ja palveluksia. Samalla tuotteiden vaihtuvuus oli lisääntynyt huomattavasti. Näiden seurauksena myyjilläkään ei aina ollut myymiensä tuotteiden tuntemusta. Kuluttajansuojalain tarkoituksena onkin lisätä yritysten taholta kuluttajille annettavaa informaatiota. (HE 8/1977)

Pohjoismaissa oli jo pitempään pohdittu yhtenäistä kuluttajansuojaa. Pohjoismainen yhteistyö, sekä lainsäädännön että liike-elämän osalta, suorastaan vaati yhtenäistä säädäntöä myös kuluttajansuojan kohdalla. Kuluttajansuoja toteutettiin kuitenkin eritavoilla Pohjoismaissa. Kuitenkin kuluttajansuoja sisällöltään tuli varsin yhtenäiseksi. Pohjoismaiden neuvoston 20. istunnon 1972 suositus n:o 6/1972 ehdottaa kuluttajansuojan yhtenäistämistä. Euroopan unionin alueella kansallista kuluttajansuojaa on säädetty yhtenäiseksi pyrittäessä harmonisoimaan EU:n kuluttajansuojaa. Tästä syystä varsinkin uusissa EU-maissa kuluttajansuojan kehitys on ollut voimakasta. (Pisuke 2001:35-36)

2.2.2. Kuluttajansuojalaki

Kuluttajansuojalakia sovelletaan silloin kuin ostajana on luonnollinen henkilö, joka hankkii kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin ostajan harjoittamaa elinkeinotoimintaa varten. Lakia sovelletaan myös jos

antiikkiliike välittää jonkun lukuun tavaraa kuluttajille. Tästä seuraa, että kuluttajansuojalakeja sovelletaan vaikka tavaran todellisena myyjänä olisikin luonnollinen yksityishenkilö.

Nykyinen kuluttajansuojalaki ja kauppalaki on tehty silmällä pitäen lähinnä uuden tavaran kauppaa. Ne eivät juuri tee eroa uuden ja käytetyn tavaran välillä. Kuluttajansuojalaissa on kyllä maininta myös käytetyn tavaran kaupasta, kun taas kauppalaissa ei edes mainita käytettyä tavaraa. Nykyisiä lakeja ei voi pitää kovin tehokkaina säätelemään antiikkiesineiden kauppaa. Uuden tavaran kauppa noudattaa hyvin lakien säännöksiä. Uuden tavaran kaupassa varsinkin tavaran tiedot ovat helposti saatavissa ja todennettavissa.

2.2.3. Kuluttajansuojalain muutos, kuuden kuukauden virheolettama

Kuluttajansuojalain muuttamisella (HE 89/2001) pantiin täytäntöön Euroopan Unionin direktiivi 1999/44/EY. Olennaisimman muutoksen kuluttajansuojalakiin käytetyn tavaran kaupan kannalta aiheuttaa direktiivin 5 artiklan 3 kohta, jonka mukaan tavarassa olevan virheen oletetaan olleen olemassa luovutushetkellä, jos se ilmenee kuuden kuukauden kuluessa luovutushetkestä. Tätä oletusta ei kuitenkaan sovelleta, jos toisin osoitetaan tai oletus on tavaran taikka virheen luonteen vastainen. Oletusta ei sovelleta myöskään jos virhe johtuu tavanomaisesta kulumisesta, tapaturmasta tai jos tavara on vahingoittunut väärän käsittelyn takia. Hallituksen esityksen 89/2001 mukaan elinkeinonharjoittajille voi aiheutua jonkin verran kustannuksia johtuen kuuden kuukauden olettamasta.

Kuluttajansuojalain muutoksen myötä sellaisena kuin se on -ehdon käyttäminen on menettänyt merkityksensä. Myyjän vastuu muodostuu samanlaiseksi, on ehto käytetty tai ei. Laista poistettiin sana olennaisesti, jolloin kuluttaja voi vedota myös virheeseen, joka ei ole olennainen. Tämä muutos asettaa uuden ja käytetyn tavaran samaan asemaan käsiteltäessä niiden virheellisyyttä. Käytännössä siis kuluttaja saa lähtökohtaisesti olettaa, että jopa satoja vuosia vanha tavara olisi uudenveroisessa ja virheettömässä kunnossa. Luonnollisesti näinkin vanhojen tavaroiden virheistä tulee kertoa asiakkaalle.

2.2.4. Erot kuluttajankaupassa ja muussa kaupassa

Kuluttajakauppa eroaa muusta kaupasta sille, että siinä ostajaa suojataan myyjää vastaan. Ostajan ollessa kuluttaja ei sopimusehtoja voida sopia vapaasti. Kuluttajansuojalaki on luonteeltaan pakottava. Kuluttajansuojalaki kertoo ne kuluttajan vähimmäisoikeudet, joista ei voi poiketa kuluttajan vahingoksi. Kauppalain alaisessa kaupassa sopimusehdoista voidaan sopia varsin vapaasti.

2.3. Sopimuksen syntyminen

Erityisen ongelman käytetyn tavaran kaupassa muodostaa yhteisymmärryksen puute kaupan syntymisestä. Ostajilla, niin kuluttajilla kuin muillakin asiakkailta, ei useimmiten ole tietoa sopimuksen syntymisen perusteista. Ei ole kovin harvinaista, että asiakas luulee kaupan syntyvän vasta kun tavara maksetaan ja noudetaan. Varsinkin suullisesti sovittuja kauppoja ei pidetä sitovina ennen tavaran maksamista. Yleinen tilanne on sellainen, että asiakas

tekee tavarasta suullisen tarjouksen, jonka kauppias hyväksyy heti. Tarjouksen hyväksymisen jälkeen asiakas saattaa vielä yrittää tinkiä hintaa alemmaksi tai jopa poistua paikalta sanoen vielä harkitsevansa asiaa.

Osa antiikkiliikkeen asiakkaista suhtautuu varsin kevytmielisesti tehtyihin kauppoihin. Tämä saattaa johtua joko tietämättömyydestä omista velvollisuuksista tai siitä, että pienyrittäjät koetaan voimattommaksi tai riippuvaisiksi yksittäisistä asiakkaista.

Sopimuksen syntymisestä säädetään laissa varallisuusosoikeudellisista oikeustoimista 13.6.1929/228. Laki (OikTL) soveltuu sovellettavaksi sekä kuluttajakauppaan että muuhun kauppaan. Kuluttajansuojalaissa ja kauppalaissa ei kummassakaan ole mainintaa itse kaupan syntymisestä, näiltä osin siis ostaja on samassa asemassa suhteessa kaupan syntymiseen, oli ostaja sitten kuluttaja tai muu asiakas. Lain 1 luvusta käy hyvin yksiselitteisesti ilmi sopimuksen syntyminen. Sen mukaan suullisesti tehty tarjous sitoo sekä tarjouksen antajaa että tarjouksen hyväksyjää, jos tarjous on hyväksytty heti tai annetun määräajan kuluessa. Asiakkaiden tulisikin muistaa, että annettu tarjous sitoo antajaansa.

2.3.1. Sopimuksen muoto

Sekä kuluttajakaupassa että muussa kaupassa ei ole sopimuksen muotovaatimuksia. Poikkeus tästä on kuluttajansuojalaissa kulutusluottosopimus ja aikaosuuksasunnon kauppa. Muissa tilanteissa kauppaa koskevat sopimukset ovat vapaamuotoisia. (Ämmälä 2006:36–37)

Näin ollen kaikki sopimukset antiikkikaupassa voidaan tehdä suullisesti. Kirjallisten sopimusten tekeminen ei kaikissa tilanteissa olisikaan mahdollista. Kuka haluaisikaan tehdä kirjallisen sopimuksen esimerkiksi kymmenen euron arvoisen lautasen kaupasta? Vaikka kirjallinen sopimus olisikin tehty, ei siitä välttämättä kävisi ilmi kaikki sovitut ehdot, koska myös ehdot, jotka ovat suullisesti sovittuja sitovat osapuolia (Ämmälä 2006:37). Kauppiaiden tulisikin käyttää harkintaa milloin kirjallisen sopimuksen tekeminen olisi aiheellista. On nimittäin lähes mahdotonta todistaa riitatilanteessa, että kauppa olisi syntynyt jos mitään kirjallista sopimusta tai kuittia ei ole tehty sopimisen tai kaupan yhteydessä.

Epäselvissä tilanteissa sopimuksen ehtojen osalta sovelletaan yleistä epäselvyyssääntöä, eli *in dubio contra stipulatorem* -periaatetta. Säännön mukaan epäselvissä tilanteissa on sopimuksen ehtoja tulkittava ehdot laatineen osapuolen vahingoksi. (Ämmälä 2006:68) Myös kuluttajansuojalaista löytyy säännös epäselvyystilanteista. KSL 4 luvun 3 §:n mukaan epäselvissä tilanteissa ehtoja tulkitaan kuluttajan eduksi, mutta vain tilanteissa, joissa elinkeinonharjoittaja on laatinut ehdot etukäteen ja kuluttajalla ei ole ollut mahdollisuutta vaikuttaa ehtojen sisältöön. Käytetyn tavaran kaupassa antiikkiliikkeissä yleensä ehtoja ei ole laadittu etukäteen, vaan niistä sovitaan tapauskohtaisesti yhdessä neuvoteltaessa kaupasta. Maksuajankohdasta, noudosta, kuljetuksesta tai mahdollisesta säilytyksestä sovitaan tapauskohtaisesti. Yleisempi tilanne on vielä se, että ehtoja, hintaa lukuun ottamatta, ei sovita ollenkaan. Tällöin pätevät kuluttajansuojalain ja kauppalain yleiset ehdot.

2.3.2 Avoin kauppa

Antiikkikaupan alalla ei ole yleisesti käytössä vaihto- eikä palautusoikeuksia, kuten uuden tavarahan kaupassa monesti on. On varsin tapaus- ja liikekohtaista antiikkikaupassa suostuuko myyjä ottamaan vastaan asiakkaan palautuksen tai vaihtamaan tavarahan toiseen. Jos asiakas on epävarma esineen sopimisesta omiin tarkoituksiinsa, voidaan ennen kaupantekoa sopia avoimesta kaupasta. Avoimessa kaupassa ostaja maksaa tavarahan ja saa sen haltuunsa. Kaupantekohetkellä sovitaan harkinta-ajasta, jonka kuluessa asiakas saa palauttaa tavarahan myyjälle ja saa rahansa takaisin. Myyjä on kuitenkin sidottu tehtyyn kauppaan myös harkinta-ajan kuluessa. (Kääriäinen 2006) Näin ollen sopimus avoimesta kaupasta lisää ostajan oikeuksia ja myyjän velvollisuuksia. Sopiminen avoimesta kaupasta on vapaaehtoista eikä myyjän tarvitse suostua siihen.

Tavarahan virheellisyydellä tai virheettömyydellä ei ole merkitystä avoimessa kaupassa asiakkaan oikeuteen palauttaa tavara harkinta-ajan kuluessa. Näin ollen asiakas saa palauttaa siis myös täysin virheettömän tavarahan. Vaaranvastuu tavarasta siirtyy asiakkaalle tavarahan luovutushetkellä. Vaaranvastuu tavarahan palautuksen yhteydessä palautuu myyjälle vasta kun tavara on myyjän hallinnassa. Näin ollen asiakas on vastuussa tavarasta sen ollessa matkalla takaisin myyjälle. Jos asiakas ei kykene palauttamaan tavaraa myyjälle, tulee kauppa asiakasta sitovaksi. (Ämmälä 2002:95)

Kuluttajansuojalaista ja kauppalaista löytyy maininta ainoastaan avoimesta kaupasta ainoastaan vaaranvastuun osalta. Kuluttajansuojalaki ja kauppalaki ovat yhtenevät avoimen kaupan osalta, joten ei ole merkitystä sillä seikalla onko ostajana kuluttaja vai esimerkiksi yritys.

Käytännössä avoin kauppa on varsin riskitön myyjän näkökulmasta. Monesti asiakas haluaa kokeilla esimerkiksi valaisimen sopivuutta kotiinsa. Jos on sovittu avoimesta kaupasta ja asiakas on maksanut tavaran luovutushetkellä, ei ole riskiä siitä, että kauppahinta jäisi maksamatta. Tietysti ongelmia aiheutuu tilanteissa, joissa tavaraa on kohdannut vahinko sen ollessa asiakkaan hallinnassa. Varsinkin käytetyn esineen ollessa kyseessä, myyjän on vaikea näyttää toteen sen missä kunnossa tavara on ollut asiakkaalle luovutettaessa.

Omien kokemuksieni mukaan on suotavaa esimerkiksi avoimen kaupan tilanteessa, ja miksei myös muissa tilanteissa, kuvata myytävä esine, varsinkin jos esine on arvokkaampi ja herkästi hajoava, esimerkiksi kristallein koristeltu kattovalaisin. Tällöin myyjä pystyy todistamaan sen missä kunnossa tavara on siirtynyt asiakkaan hallintaan. Tavaran kuvaaminen saattaa olla varsin aikaa vievää, mutta se helpottaa huomattavasti epäselvissä tilanteissa.

Toinen ongelma on taloudellisen arvioinnin vaikeus tilanteissa, joissa esine on vaurioitunut vaaranvastuun ollessa asiakkaalla. Näkisin, että kauppa on asiakasta sitova, jos on kunnoltaan huonommassa tilassa kuin luovutettaessa asiakkaalle. Pahoinakin vaurioituneella tavaralla saattaa olla edelleen ainakin käyttöarvoa ostajalle, kun taas myyjälle sen myyntiarvo saattaa olla lähes olematon. Käytetyn tavaran eri arvoihin palataan kappaleessa Käytetyn tavaran kauppa käytännössä.

3. VIRHEELLINEN TAVARA KULUTTAJAKAUPASSA

Kuluttajansuojalaissa säännellään virhearvioinnin perusteista ja virheen seuraamuksista. Tavaralla voidaan käsittää olevan kolmenlaisia virheitä, faktinen virhe eli laatuvirhe, vallintavirhe ja oikeudellinen virhe (Mononen 2004). Virheellisyyttä arvioitaessa ensisijaisesti verrataan luovutettua tavaraa tehtyyn sopimukseen (Ämmälä 2002:33). Käytetyn tavaran ei siis tämän mukaan tarvitse olla uudenveroinen ollakseen lain silmissä virheetön. Tällöin tarkastellaan ainoastaan tavaran sopimuksenmukaisuutta.

3.1. Laatuvirheet

Laatuvirheet eli faktiset virheet ovat tosiasiallisia virheitä (Wilhelmsson et al. 2006:99). Tällöin itse tavarassa voidaan sanoa olevan virhe, johtui virhe sitten tavaran fyysisistä ominaisuuksista tai virheellisistä tavarasta annetuista tiedoista.

3.1.1. Valmistusvirhe

Tavarassa on saattanut tehtaalta tai valmistajaltaan lähtiessään olla valmistusvirhe. Se voi johtua esimerkiksi virheellisestä valmistusmateriaalista tai viallisesta valmistuslaitteesta. Yleensä antiikkiesineissä olevat valmistusvirheet ovat jo tulleet esille tai ovat helposti havaittavissa.

Piileviä valmistusvirheitä on yleisimmin mekaanisissa tai elektronisissa laitteissa. Mekaanisissa laitteissa, esimerkiksi vanhoissa leluissa, ovat valmistusvirheet ovat jo tulleet esiin vuosikymmenien aikana. Varsinkin keramiikka, posliini- ja lasiesineissä olevat valmistusvirheet ovat saattaneet olla selvillä jo tehtaalla. Tällöin on kyseessä ns. kakkoslaadun esine, jonka erottaa virheettömästä esimerkiksi leimojen puutteesta tai muuten erilaisista kakkoslaadun leimoista. Valmistusvirheet harvoin aiheuttavat ongelmia antiikkiesineiden kaupassa, mutta luonnollisesti niitäkin voi esiintyä käytetyissä tavaroissa ilman, että ne olisivat tulleet esiin.

3.1.2. Tavarán käyttökeltvottomuus

Kuluttajansuojalain 5 luvun 12 § 2 mom:n mukaan tavarán tulee soveltua tarkoitukseen, johon sellaisia tavaroita yleensä käytetään. Tavarassa on virhe jos se ei sovellu tarkoitukseensa. Tämä koskee myös käytetyn tavarán kauppaa, esimerkiksi taskukellon, joka on myyty kellona, tulee toimia ja näyttää oikeaa aikaa. Kellon tapauksessa otetaan huomioon myös sen hinta arvioitaessa kuinka tarkasti kello pysyy oikeassa ajassa. Halvalta rihkamakellolta ei suinkaan voi eikä tule odottaa samanlaista tarkkuutta ja laatua kuin huomattavasti kalliimmalta sveitsiläiskellolta.

Tavara voidaan ostaa myös muuhun tarkoitukseen kuin siihen, johon niitä yleensä ostetaan. Tällöin arvioitaessa tavarán virheellisyttä, on olennaista se onko myyjä tiennyt, tai olisiko hänen pitänyt tietää, ostajan käyttötarkoituksesta. Otetaan karkea ja epätodennäköinen esimerkki, josta tilanne kuitenkin hyvin ilmenee: jos myyjän olisi pitänyt tietää, että asiakas

ostaa pyykinpesukoneen sementtimylyksi, tulee sen soveltua tähän käyttötarkoitukseen. Tai jos asiakas ostaa kristalliesineen tarkoituksenaan käyttää sitä ruoanvalmistukseen, sen tulee soveltua ko. käyttöön jos myyjä on tästä käyttötarkoituksesta tiennyt. Muutoin tavarassa on virhe. Poikkeaviin käyttötarkoituksiin tavaraa ostettaessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota myyjän asiantuntemukseen ja arviointikykyyn. Voihan olla, että ostajalla on parempi asiantuntevuus arvioimaan tavarán soveltuvuutta tarkoitukseen kuin myyjällä. Tässä tapauksessa ostaja ei saa sokeasti luottaa myyjän sanomisiin, koska myyjälle ei välttämättä synny vastuuta tavarán soveltuvuudesta. Seuraavasta kuluttajavalituslautakunnan ratkaisusta käy ilmi, että tavarassa on virhe jos myyjän olisi pitänyt tietää tavarán sopimattomuudesta tarkoitettuun käyttötarkoitukseen.

Kuluttaja osti elinkeinonharjoittajalta viskoosikangasta miesten vaatteita varten. Käytössä kuitenkin vaatteet olivat ryppyisiä eikä niitä saanut sileiksi. KVL totesi, että viskoosikangas rypistyy aina käytössä ja että sellaisesta kankaasta ei ole järkevää tehdä ko. vaatteita. Myyjä tiesi kankaan käyttötarkoituksesta, muttei kuitenkaan kertonut kuluttajalle kankaan soveltumattomuudesta. Tästä johtuen KVL suositti hinnanalennusta. (KVL 91/30/3159)

Kuluttajavalituslautakunnan edellä oleva ratkaisu soveltuu yhtäläillä uuden kuin käytetyn tavarán kauppaankin. Myös käytetyn tavarán kaupassa myyjän on oltava selvillä siitä, soveltuuko kyseinen esine aiottuun käyttötarkoitukseensa. Edellytyksenä on tietenkin se, että myyjä oli tietoinen käyttötarkoituksesta.

3.1.3. Virheelliset tiedot tavarasta

Tämä virhetyyppi on yleisimpiä käytetyn tavaran kaupassa ja nimenomaan antiikkikaupassa. Yleensä tavaroiden alkuperää, tekijää, tarkkaa ikää ja alkuperämaata on mahdotonta varmaksi sanoa. Poikkeuksen tekevät signeeratut ja leimatut tavarat. Varsinkin huonekaluissa harvemmin on mitään tekijän merkintöjä, ja sen lisäksi niitä on aikaisemmin valmistettu lähes joka paikkakunnalla pienissä puusepäneräverstaissa, mikä vaikeuttaa alkuperän selvittämistä.

YLE TV1:ssä esittämä Tarinatalo oy:n tuottama Antiikkia, antiikkia ohjelma on herättänyt antiikkia harrastavien keskuudessa kiinnostuksen tavaroiden tarinoihin. Yhä enenevässä määrin asiakkaat haluavat kuulla ostamansa tavaran "tarinan". Tämä puolestaan houkuttelee osaa antiikkikauppiaista keksimään myymillensä tavaroille tarinoita. Jos keksityt tiedot esimerkiksi tavaran edellisistä omistajista ovat vaikuttaneet asiakkaan ostopäätökseen, voidaan tavarassa katsoa olevan virhe, vaikka muut tiedot tavarasta pitäisivätkin paikkaansa.

Myyjälle syntyy vastuu virheestä, mikäli tavara ei vastaa niitä tietoja, jotka myyjä on antanut tavaran ominaisuuksista ja käytöstä tavaraa markkinoitaessa tai muuten ennen kaupan tekoa (KSL 5:13 §). Vastuu koskee myös muiden kuin myyjän antamia tietoja jos myyjän voidaan olettaa tienneen annetuista tiedoista. Myyjä ei siis vastaa muiden antamista tiedoista, jos hän ei ole tiennyt eikä hänen olisikaan pitänyt tietää näistä annetuista tiedoista. (Ämmälä 2002:39) Tällaisia tietoja ovat mm. valmistajan ja maahantuojan antamat tiedot. Annetuiksi tiedoiksi luetaan esimerkiksi esitteet, mainokset mediassa,

pakkaukset, tiedot näyteikkunoissa ja myyjän antamat tiedot kauppaan neuvoteltaessa. Myös mallikappaleet ja näytteet antavat tietoa tavarasta.

Myyjä ei kuitenkaan vastaa virheellisestä tiedosta, joka ei ole voinut vaikuttaa kaupan syntymiseen. Tällöin joudutaan arvioimaan tiedon oleellisuus kaupan synnyssä. Virhettä tavarassa ei myöskään ole jos virheelliset tiedot on oikaistu ennen kaupan tekoa (KSL 5:13 §).

Joudutaan yleensä tapauskohtaisesti arvioimaan, onko virheellinen tieto tai kertomatta jätetty seikka niin olennainen kaupan syntymisen kannalta, että tavarassa olisi virhe. Seuraavassa kuluttajavalituslautakunnan ratkaisussa lautakunta on katsonut, että kertomatta jätetty tieto oli niin olennainen, että se olisi vaikuttanut kaupantekoon jos ostaja olisi ollut selvillä kyseisestä seikasta.

Kuluttaja osti elinkeinonharjoittajalta käytetyn auton. Kaupan teon jälkeen kuluttajalle selvisi, että auto oli käytettynä maahantuotu Saksasta. Myyjä tiesi auton olevan ns. tuontiauto, mutta jätti sen kertomatta ostajalle. KVL katsoi, että myyjä oli jättänyt antamatta tietoa, jolla oli oleellinen merkitys kauppaan tehtäessä, ja suositti, että myyjä maksaa kuluttajalle hinnanalennusta. (KVL 04/33/1001)

3.1.4. Tavarán heikko kestävyys

Kuluttajansuojalain (5:12,2 §) mukaan tavarán tulee kestävyydeltään ja muuten vastata sitä, mitä kuluttajalla yleensä on sellaisen tavarán kaupassa perusteltua aiheutta olettaa. Jos tavara on kestävyydeltään huonompi, siinä on virhe. Jos tavarán kestävyydestä ei ole erikseen mitään sovittu kaupantekohetkellä, joudutaan arvioimaan tapauskohtaisesti onko tavarán kestävyys riittävä.

Arvioinnin pohjana käytetään kuluttajan perusteltuja ja ei-yksilöllisiä odotuksia. Heikkolaatuista tavaraa ei kuitenkaan voida automaattisesti pitää virheellisenä, koska erihintaisten tavaroiden välillä voi ja pitääkin olla eroja laadussa ja kestävyudessa (Herler 2007:166).

Kuluttaja oli ostanut vaelluskengät elinkeinonharjoittajalta huhtikuussa 2000. Viiden vuoden kuluttua kuluttaja huomasi kenkien pohjarakenteiden rikkoutuneen. Kenkien pohja oli polyuretaania, joka alkaa haurastua noin viiden vuoden kuluttua, riippumatta käytön määrästä. KVL katsoi, että pohjamateriaalin huonosta kestävydestä johtuen kengissä oli suunnitteluvirhe. KVL suositti hinnanalennusta. (KVL 2377/31/06)

Edellisessä kuluttajavalituslautakunnan ratkaisussa mainitut suunnitteluvirheet ovat harvinaisia, tai sitten helposti havaittavissa, antiikkiesineiden kohdalla. Jos jokin huonekalu on jo kestänyt käytössä 200 vuotta, ei sitä voida pitää kovinkaan huonona kestävyydeltään. On erittäin todennäköistä, että kauan käytössä ollut tavara kestäisi normaalia käyttöä vielä jatkossakin. Kestävyys osalta vanhoja tavaroita ei voi verrata nykyajan tuotteisiin. Nykyajan huonekaluille voi laskea noin kymmenen vuoden elinkaaren. Nykyisten uusien huonekalujen kestävyttä vähentää entistä kustannuspainotteisempi valmistus. Uudelta lastulevykirjahyllyltä ei voi odottaa samanlaista kestävyttä kuin vanhalta täystammiselta kirjakaapilta. Huono kestävyys onkin lähinnä uudehkojen tavaroiden ongelma.

3.1.5. Asentamisesta tai puutteellisista ohjeista johtuva virhe

Tavara katsotaan virheelliseksi jos sen yhteydessä ei luovuteta sellaisia ohjeita, jotka ovat tarpeen tavarahan asentamista, kokoonpanoa, käyttöä, hoitoa tai säilytystä varten. Ohjeissa tulee antaa riittävät tiedot, jotta ostaja voi asentaa ja kasata tavarahan vaaratta ja tavaraa vaurioittamatta. Ohjeiden tulisi opastaa käyttäjää tavarahan käytössä, hoidossa ja säilyttämisessä. Ohjeet voidaan toimittaa sanallisina, kuvin tai yleisesti tunnetuilla merkeillä (Kivivuori 1999:809). Kuluttajansuojalain mukaan myös virheellinen asentaminen tai kokoonpano aiheuttaa virheen tavarassa, jos asennuksen on tehnyt myyjä tai joku muu hänen lukuunsa. Tavarassa on virhe, jos se poikkeaa virheellisen asentamisen tai kokoonpanon takia siitä, mitä on sovittu. Lisäedellytyksenä on, että asennus tai kokoonpano sisältyy kauppaan koskevaan sopimukseen (KSL 5:12a §).

Kuluttaja osti elinkeinonharjoittajalta silkkisen neuletakin ja topin. Vaatteiden väri oli muuttunut kuivattaessa niitä ulkona auringonpaisteessa. Myyjä ei ollut antanut hoito-ohjeita, joissa kielletään silkkivaatteiden kuivatus ulkona. KVL katsoi, että myyjän olisi pitänyt opastaa kuluttajaa antamalla tälle hoito-ohjeet. Virhettä ei voinut korjata, eivätkä vaatteet olleet enää käyttökelpoisia. KVL suositti kaupan purkua, koska virhe ei ollut vähäinen. (Ään.) (KVL 02/30/2130)

Kuluttajavalituslautakunnan ratkaisussa mainittuja puutteellisista hoito- ja säilytysohjeista johtuvia virheitä esiintyy silloin tällöin myös antiikkikaupan alalla. Kauppiaiden tulisi mainita asiakkaille, että esimerkiksi vanhat lakkapinnat eivät kestä kosteutta tai kuumuutta. Myös puuhuonekalujen säilytyksessä asiakasta tulisi opastaa, ne eivät esimerkiksi kestä nopeita lämpötilan vaihteluita tai säilytystä kosteissa paikoissa. Tavarassa voidaan

katsoa olevan virhe, jos se esimerkiksi vaurioituu virheellisessä säilytyksessä ja asiakasta ei ole opastettu oikeasta säilytystavasta.

3.2. Vallintavirhe

Vallintavirhe on kyseessä silloin kun virallisnormi tai viranomaisen päätös estää tavaran käyttämisen. Kuluttajansuojalain vaatimusten mukaan tavaran tulee ominaisuuksiltaan vastata laissa, asetuksessa tai viranomaisen päätöksessä asetettuja vaatimuksia, paitsi jos ostajan tarkoituksena on käyttää tavaraa tarkoitukseen, jossa kyseisellä vaatimuksella ei ole merkitystä (KSL 5:12,3 §). Vallintavirhettä harvemmin esiintyy antiikkiesineiden kaupassa, mutta ne ovat toki mahdollisia. Vallintavirheet ovat mahdollisia esimerkiksi aseissa, joiden hallussapito on laitonta ja joita ei ole tehty toimintakyvyttömiksi.

3.3. Oikeudellinen virhe

Tavarassa on oikeudellinen virhe, jos jollakin sivullisella on kaupan kohteena olevaan tavaraan omistusoikeus, panttioikeus, pidätysoikeus tai muu oikeus. Tavara sinänsä saattaa olla aivan virheetön, mutta jollakin kolmannella osapuolella on edellä mainittu oikeus kaupan kohteeseen (Laki24 2007a). Tämänkin virheen osalta on merkitystä sillä, tiesikö ostaja etukäteen sivullisen oikeudesta tavaraan, ja hyväksyikö hän tämän kauppaa tehdessä. Oikeudellista virhettä ei synny, jos kaupassa on sovittu, että ostaja ottaa tavaran vastaan huolimatta sivullisen oikeudesta johtuvista rajoituksista (Kivivuori 1999:821).

3.4. Sellaisena kuin se on –ehto

Käytetty tavara sekä uusi vahingoittunut tavara myydään usein käyttäen laatuvarauksia, kuten sellaisena kuin se on –ehtoa. Ehdon käyttäminen ei kuitenkaan vapauta myyjää kaikesta vastuusta koskien tavaran virhettä. Tavarassa on silti virhe jos se ei vastaa myyjän antamia tietoja tai myyjä on jättänyt kertomatta olennaisia tietoja tavaran ominaisuuksista tai käyttökelpoisuudesta. Virhe on kyseessä myös kun tavara on huonommassa kunnossa kuin ostajalla sen hinta ja muut olosuhteet huomioon ottaen on ollut perusteltua aihetta edellyttää (KSL 5:14 §).

Aikaisemmin kuluttajansuojalaissa olevan säännöksen mukaan tavarassa oli virhe jos se oli olennaisesti huonommassa kunnossa kuin ostajalla oli aihetta olettaa. Nykyisin kuluttajansuojalaista puuttuu sana "olennaisesti". Kauppalaissa säännöksestä edelleen löytyy sana "olennaisesti". Nykyisin käytännössä myyjän virhevastuuseen ei juuri vaikuta se onko ehto käytetty vai ei. (Ämmälä 2002:43) Tämä uudistus on tuonut käytetyn ja uuden tavaran kaupan lähemmäksi toisiaan lain kannalta.

Myyjällä ei kuitenkaan ole tiedonantovelvollisuutta niiden virheiden osalta, joista hän ei ollut selvillä. Epävarmoissa tilanteissa myyjän on tehtävä selväksi asiakkaalle, ettei hän ole varma tiedon oikeellisuudesta. (Herler 2007:178)

3.5. Kuluttajan tietoisuus virheestä

Kauppalain (4:20,1 §) mukaan ostaja ei saa virheenä vedota seikkaan, josta hänen täytyy olettaa tienneen kauppaa tehtäessä. Kuluttaja ei ole velvollinen tarkastamaan tavaraa ennen kaupan päättämistä. Tavaraa ei tarvitse tarkastaa edes myyjän kehotuksesta. Jos kuluttaja kuitenkin kehotuksesta tai omasta aloitteestaan tarkastaa tavarana, ei hän voi kaupanteon jälkeen vedota virheeseen, jonka hän tarkastuksessa havaitsi tai olisi pitänyt havaita (Kivivuori 1999:812).

3.6. Takuu

Myyjä voi antaa takuun tai vastaavanlaisen sitoumuksen tavarana käyttökelpoisuudesta tai muista tavarana ominaisuuksista määrätyksi ajaksi. Takuusta on kyse silloin kun myyjä lupaa jotain sellaista ylimääräistä, mistä tämä ei lain, kauppatavan tai –sopimuksen perusteella ole vastuussa (Hyvärinen et al. 2002:437–438). Tavarassa katsotaan olevan virhe, jos tavara takuun aikana huonontuu takuussa tarkoitettulla tavalla. Virhevastuuta ei kuitenkaan synny, jos myyjä saattaa todennäköiseksi, että huonontuminen johtuu tapaturmasta, tavarana vääränlaisesta käsittelystä tai muusta ostajan puolella olevasta seikasta (KSL 5:15a §). Myyjä vastaa myös aikaisemman myyntiportaan tai jonkun myyjän lukuun antamasta takuusta.

3.7. Kuuden kuukauden virheolettama

Jos tavarassa ilmenee virhe kuuden kuukauden sisällä kaupantekohetkestä, on myyjä pääsääntöisesti velvollinen hyvittämään virheen. Jos virhe ilmenee tämän ajan kuluessa, on myyjällä näyttövastuu siitä, että tavarassa ei ollut virhettä kauppaa tehtäessä (Kuluttajavirasto 2005). Kuuden kuukauden sääntöä ei luonnollisesti sovelleta, jos tavaran normaali kestoikä on alle puoli vuotta. Tämä sääntö koskee myös käytetyn tavaran kauppaa. Tällöin on kuitenkin arvioinnissa otettava huomioon se, että käytetyltä ei voi odottaa samaa kuin uudelta.

Tämä uudistus vaikuttaa taloudellisesti luultavasti eniten käytettyjen autojen kauppaan, ei niinkään antiikkikauppaan. Oletettavaa on, että tämä vaikuttaa eniten antiikkikaupassa kellojen ja muiden mekaanisten laitteiden virhearviointiin. On vaikeaa vielä arvioida säännöksen taloudellisia vaikutuksia antiikkiesineiden kauppiaille, mutta ne tuskin tulevat olemaan huomattavia.

3.8. Virheilmoitus

Havaittuaan tavarassa virheen ostaja on velvollinen ilmoittamaan siitä myyjälle, kaupan välittäneelle elinkeinonharjoittajalle tai muulle elinkeinonharjoittajalle, joka on sitoutunut korjaamaan tavarassa olevan virheen tai muuten vastaamaan tavaran ominaisuuksista. Ostaja menettää oikeutensa vedota tavaran virheeseen, jos hän ei ilmoita siitä myyjälle

kohtuullisen ajan kuluessa siitä, kun hän havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt havaita se. (KSL 5:16 §)

3.8.1. Määräaika ilmoituksen tekemiseen

Kuluttajalle ei ole asetettu määräaika, jonka aikana tavara tulisi tarkastaa kaupanteon jälkeen. Kuluttaja kuitenkin on velvollinen ilmoittamaan virheestä myyjälle kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän havaitsi virheen tai hänen olisi se pitänyt havaita. Kuluttajansuojalain (5:16,1 §) mukaan virheilmoitus voidaan aina tehdä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun ostaja havaitsi virheen.

Kuluttajan ollessa ostajana, ei häneltä voi vaatia yhtä nopeaa ilmoitusta virheestä kuin elinkeinonharjoittajalta. Virheilmoituksen tekemiseen varatun kohtuullisen ajan tulee olla pidempi kulutustavaran kaupassa kuin elinkeinonharjoittajien välisessä kaupassa. Kohtuullista aikaa arvioitaessa on otettava huomioon kuluttajan asiantuntemus ja olosuhteet, eli esimerkiksi kuluttajan tosiasiallinen mahdollisuus tehdä virheilmoitus (Herler 2007:192). Ostaja saa kuitenkin milloin vain vedota virheeseen jos myyjä on menetellyt törkeän huolimattomasti tai kunnianvastaisesti ja arvottomasti tai tavaran ominaisuudet eivät täytä tuoteturvallisuuslain (914/86) tai muiden vastaavien säännösten tai määräysten antamia vaatimuksia. Kohtuullista aikaa virheilmoituksen tekemiseen ei myöskään vaadita jos tavara on terveydelle tai omaisuudelle vaarallinen.

3.8.2. Virheilmoituksen sisältö

Virheilmoituksessa on mainittava, minkälainen virhe tavarassa on. Teknistä erittelyä kuluttajalta ei sen sijaan vaadita. Toisin kuin kauppalain (1987/355) alaisissa kaupoissa, kuluttajan ei tarvitse ilmoittaa sitä, mitä hän vaatii virheen perusteella. Virheilmoitus voidaan tehdä myös elinkeinonharjoittajalle, joka on välittänyt kaupan myyjän lukuun tai sitoutunut vastaamaan tavarantoiminnasta ominaisuuksista. Kuluttajankaupassa riittää neutraali reklamaatio jos sitä seuraa yksilöity reklamaatio, jossa kerrotaan vaatimukset ja perusteet vaatimuksille. Neutraalissakin reklamaatiossa tulee ilmoittaa vähintään se, kuinka virhe esiintyy. (Ämmälä 2002:110 ja Bärlund 2002:240)

Neutraalille reklamaatiolle ei ole muotovaatimuksia. Reklamaation voi esittää siis myös suullisesti. Ostajalla on todistustaakka reklamaation suorittamisesta, joten esimerkiksi kirjallinen reklamaatio on suotavaa asiakkaan kannalta. (Bärlund 2002:245)

3.9. Virheen seuraamukset

Johan Bärlundin (2002) mukaan virheseuraamukset ovat järjestelmänä varsin sekava, koska osa seuraamuksista on vaihtoehtoisia, toisensa poissulkevia tai yhdessä käytettäviä, ja osa seuraamuksista on ensisijaisia toisiinsa nähden. Myyjän suorituksen ollessa virheellinen, ostaja voi kohdistaa vaatimuksia myyjään. Mahdollisia seuraamuksia virheelle ovat virheen oikaisu, hinnanalennus, kaupan purku, vahingonkorvaus ja oikeus pidäytyä kauppahinnan maksusta. Näistä lähinnä oikaisu, hinnanalennus ja

kaupanpurku ovat vaihtoehtoisia, kun taas vahingonkorvausta ja maksun lykkäämistä voidaan käyttää edellisten kanssa samanaikaisesti. Yleisin ja käyttökelpoisin virheen seuraamus käytetyn tavaran kaupassa on kaupan purku. Hinnanalennus on myös joskus käytössä. Yleensä itse virheen korjaaminen tai uuden tavaran toimitus on myytävien tavaroiden luonteesta johtuen lähes mahdotonta.

3.9.1. Oikeus pidättyä kauppahinnan maksusta

Jos ostaja ei ole vielä ehtinyt suorittaa kauppahintaa myyjälle, on hänellä virheen perusteella oikeus pidättyä maksamasta kauppahintaa. Ostaja ei kuitenkaan saa pidättää rahamäärää, joka ilmeisesti ylittää ne vaatimukset, joihin hänellä on virheen perusteella oikeus. Kuluttajalla on tässä tapauksessa riski virhearviosta (Kivivuori 1999:820–821). Jos tavarassa on esimerkiksi vain vähäinen virhe, ja ostaja pidättäytyy maksamasta kauppahintaa, ostaja on velvollinen korvaamaan maksuviivästyksen myyjällä. Eli käytännössä ostaja joutuu maksamaan kauppahinnasta sen määrän, minkä arvoinen virheellinen tavara olisi. Virheen taloudellinen arviointi antiikkiesineissä on erittäin hankalaa jopa antiikkikauppiaille.

3.9.2. Virheen oikaisu

Ensisijaisena seuraamuksena on oikaisu. Oikaisu tarkoittaa virheellisen tavaran korjaamista tai uuden virheettömän tavaran toimittamista virheellisen tilalle. Kuluttajansuojalain 5 luvun 18 §:n nojalla kuluttajalla on oikeus vaatia myyjää

korjaamaan virheen tai toimittamaan virheettömän tavarahan. Oikaisu tulee suorittaa kohtuullisessa ajassa, ja niin, että ostajalle ei aiheudu kustannuksia tai olennaista haittaa.

Myyjä ei ole velvollinen suorittamaan virheen oikaisua, jos se olisi hänelle kohtuutonta. Myyjä saa suorittaa oikaisun omalla kustannuksellaan kohtuullisen ajan kuluessa, vaikkei ostaja sitä vaatisikaan. Vastaavasti myös ostaja saa kieltäytyä oikaisusta, jos se olisi hänelle kohtuutonta. Jos myyjä ei täytä velvollisuuttaan oikaista virhe, ostaja voi korjauttaa tavarahan muualla ja vaatia jälkikäteen korjauskustannuksia myyjältä (KL 34,3 §).

Ostaja saa tietyissä tilanteissa kieltäytyä virheen oikaisusta. Tämä pätee tilanteissa, joissa virheen oikaisemisesta aiheutuisi ostajalle olennaista haittaa. Ostajalla on oikeus kieltäytyä oikaisusta jos on pelko siitä, että korjaaminen aiheuttaisi esineelle arvonalentumista. (Ämmälä 2002:152) Antiikkiesineiden kohdalla korjaaminen yleensä aina aiheuttaa arvon alentumista, tai ainakin huomattavan mahdollisuuden arvon alentumiseen, joten harvemmin syntyy tilanteita, joissa ostaja perusteettomasti kieltäytyisi virheen oikaisusta. Aiheeton kieltäytyminen virheen oikaisusta saattaa aiheuttaa kaupan purkuoikeuden ja hinnanalennusoikeuden menettämisen. (Ämmälä 2002:152–153)

3.9.3. Hinnanalennus

Hinnanalennuksen käyttö yleistyi 1980-luvun aikana, kun korkeimman oikeuden ratkaisuisissa hinnanalennukset yleistivät. 1990-luvulta asti

hinnanalennus on ollut tavallinen seuraamus virheellisestä tavarasta, ja se onkin kuluttajavalituslautakunnan yleisimmin käyttämä virheseuraamus. (Sisula-Tulokas 1992:15) Jos virheen oikaisu ei ole mahdollista tai sitä ei suoriteta kohtuullisessa ajassa virheilmoituksen tekemisestä, ostajalla on oikeus vaatia virhettä vastaavaa hinnanalennusta. Yleensä hinnanalennuksella hyvitetään virhe, joka ei ole tavarankäytön kannalta kovin olennainen, esim. naarmut esineen pinnassa.

Hinnanalennus ei edellytä, että myyjän toiminta olisi ollut jossain suhteessa moitittavaa tai huolimattomaa (Kivivuori 1999:816). Hinnanalennuksen määrän tulisi olla verrattavissa virheen laajuuteen ja vakavuuteen. Yleensä määrällisesti oikea hinnanalennus on se, jolla virheen saisi korjattua. Oikea määrä hinnanalennukselle saadaan myös kun verrataan virheellisen tuotteen arvoa virheettömään. Hinnanalennuksen määrää arvioidaan harkinnanvaraisesti, ja arvioinnin perustana onkin virheen merkitys ostajan kannalta (Sisula-Tulokas 1992:35).

Käytetyn tavarankäytössä hinnanalennuksen määrän määrittäminen saattaa olla varsin vaivalloista. Hinnanalennuksen määräksi harvinkin on sopiva se summa, jolla tavara voitaisiin korjata virheettömäksi, koska yleensä korjattu tavara on arvoltaan pienempi. Näin ollen antiikkiesineiden kaupassa hinnanalennuksen määrää arvioitaessa tulisi ottaa huomioon myös korjatun tavarankäytön arvo. Varsinkin kun tavara ostetaan sijoitusmielessä, siltä vaaditaan mahdollisimman virheetöntä alkuperäiskuntoa. Pelkäsi käyttöesineeksi ostetulta tavaralta ei yleensä vaadita niin erinomaista kuntoa kuin sijoitusesineeltä, jolloin hinnanalennus saattaa tulla kyseeseen.

3.9.4. Kaupan purku

Yleensä viimeisenä vaihtoehtona on kaupan purku. Se tulee kysymykseen lähinnä silloin kun virheen oikaisu tai hinnanalennus ei ole mahdollista. Jos virhe on vain vähäinen, ei kuluttaja voi vaatia kaupan purkua. Kaupan purku ei myöskään edellytä, että myyjän toiminta olisi ollut moitittavaa tai huolimatonta.

Kaupan purun oikeusvaikutukset määräytyvät kauppalain 64–66 §:n mukaan (Kivivuori 1999:817). Kaupan purun jälkeen myyjällä ei ole enää velvollisuutta luovuttaa tavaran hallintaa ja ostajalla ei ole velvollisuutta maksaa kauppahintaa ja myötävaikuttaa kauppaan. Niiltä osin kuin sopimus on jo täytetty, molemmat osapuolet ovat velvollisia palauttamaan sen, mitä ovat jo vastaanottaneet. Jos ostaja on saanut tuottoa palauttamallaan tavaralla, ostaja joutuu luovuttamaan tämän tuoton myyjälle sekä maksettava kohtuullinen korvaus muusta saadusta hyödystä. Vastaavasti myyjä joutuu maksamaan palautetulle kauppahinnalle korkolain (633/82) 3 §:n 2 momentin mukaisen koron maksun vastaanottamispäivästä lukien (KL 65 §).

Ostajan tulee palauttaa tavara olennaisesti muuttumattomana tai vähentymättömänä. Tämä ei kuitenkaan koske tapauksia, joissa tavara on tuhoutunut, kadonnut, huonontunut tai vähentynyt tavaran omien ominaisuuksien vuoksi tai ostajasta johtumattomien seikkojen vuoksi. Ostaja ei myöskään menetä purkuoikeuttaan, jos hän korvaa myyjälle tavaran huonontumisesta tai vähentymisestä johtuneen arvonalennuksen (KL 66 §).

Kaupan purku on ehdottomasti yleisin seuraamus tavarán virheestä antiikkiesineiden kaupassa, johtuen käytetyn tavarán kaupan luonteesta. Se on myös yleensä vaivattomin vaihtoehto molemmille osapuolille.

3.9.5. Vahingonkorvaus

Yksi merkittävimpiä virheellisen tavarán seuraamuksia on myyjän velvollisuus suorittaa ostajalle vahingonkorvausta. Ostajalla on oikeus korvaukseen välittämöstä vahingosta, jonka hän kärsii tavarán virheen vuoksi. Välillisen vahingon myyjä joutuu korvaamaan vain, jos virhe tai vahinko johtuu huolimattomuudesta hänen puolellaan taikka jos tavara poikkesi kaupantekohetkellä siitä, mihin myyjä on erityisesti sitoutunut (KSL 5:20 §). Myös ostajan perheenjäsen, joka virheen vuoksi kärsii vahinkoa, on oikeutettu samanlaiseen vahingonkorvaukseen kuin ostaja itse.

Myös joku muu kuin myyjä voi olla sitoutunut vastaamaan tavarán ominaisuuksista tai oikaisemaan tavarán virheen. Tällöin sitoumuksen antajalla on samat velvollisuudet kuin tavarán myyjällä olisi korvata vahingot. Jos virheellisen tiedon tavarasta on antanut joku muu kuin myyjä, eikä myyjä ole ollut eikä hänen olisi pitänytkään olla selvillä annetuista tiedoista, ostaja voisi vaatia korvausta vain siltä, joka on tiedon antanut (Herler 2007:224).

3.9.6. Tuotevahingot

Myyjä saattaa olla kuluttajansuojalain nojalla velvollinen ostajalle korvaamaan myös muulle omaisuudelle virheellisen tavaran aiheuttamat vahingot. Edellytyksenä on, että virheellisen tavaran ja vahinkoa kärsineen omaisuuden välillä on välitön käyttöyhteys. Välitön käyttöyhteys on olemassa, jos esimerkiksi viallinen pyykinpesukone vahingoittaa pestävää pyykkiä tai astianpesukone vahingoittaa pestäviä astioita. Yleisiä tapauksia uusien tavaroiden kaupassa ovat myös kengät, jotka värjäävät sukkiä. Jos tavarassa olevasta virheestä aiheutuu vahinkoa ostajan perheenjäsenen omaisuudelle, jolla on välitön käyttöyhteys myytyyn tavarahan, on myyjä velvollinen korvaamaan myös tämän vahingon. (KSL 5:21 §)

Antiikkiesineiden kohdalla mahdollisena tuotevahinkona voi olla esimerkiksi kattovalaisin, jonka kiinnityskoukku särkyy, ja lamppu putoaa lattialle vahingoittaen sitä. Antiikkiliikkeissä myytyjen tavaroiden aiheuttamat tuotevahingot ovat harvinaisia, mutta tietysti mahdollisia.

4. VIRHEELLINEN TAVARA MUUSSA KUIN KULUTTAJAKAUPASSA

Myyjä on velvollinen luovuttamaan ostajalle virheettömän tavarän (Wilhelmsson et al. 2006:99). Tavarän on lajiltaan, määrältään, laadultaan, muilta ominaisuuksiltaan ja pakkaukseltaan vastattava sitä, mitä voidaan katsoa sovitun. Tavarän tulee soveltua siihen tarkoitukseen, johon sellaisia tavaroita yleensä käytetään. Sen tulee soveltua myös siihen käyttöön, johon tavaraa oli tarkoitus käyttää, jos myyjän on kaupantekohetkellä täytynyt tietää tästä käyttötarkoituksesta. Tavarän tulee vastata ominaisuuksiltaan sitä, mihin myyjä on viitannut esittelemällä malleja tai näytteitä. Tavarän tulee lisäksi olla pakattu asianmukaisesti, jos pakkaus on tarpeen säilytettäessä tavaraa. Tavarän tulee vastata myös siitä annettuja tietoja. Jos tavara poikkeaa näistä, siinä on virhe. (KL 4:17–18 §)

Virheet ovat tässäkin jaettavissa faktisiin virheisiin, vallintavirheisiin ja oikeudellisiin virheisiin. Silloin kun tavara ei ominaisuuksiltaan vastaa sitä, mitä ostajalla on sopimuksen mukaan oikeus vaatia, puhutaan faktisesta virheestä. (Wilhelmsson et al. 2006:99) Faktinen virhe onkin yleensä fyysinen virhe tavarassa. Faktinen virhe voi olla esimerkiksi tavarän toiminnassa tai ulkonäössä. Se onkin yleisin tavarassa esiintyvä virhe. Vallintavirhe on kyseessä silloin kun tavarän käyttöä estää tai rajoittaa lainsäädäntö tai viranomaisen päätös (Wilhelmsson et al. 2006:99).

Oikeudellinen virhe on kyseessä silloin kun kolmannella osapuolella on omistusoikeus tai rajoitetumpi oikeus, esim. pantti- tai pidätysoikeus, tavaraan. Ostajan tietoisuus sivullisen oikeuksista myytävään tavaraan ei poista myyjän vastuuta samalla lailla kuin jos kyseessä olisi faktinen virhe. Wilhelmsson et al:n (2006) mukaan voidaan olettaa, että ostaja on edellyttänyt, että sivullisen

oikeus tavaraan eliminoidaan ennen tavarán luovutusta. Tällöin myyjä olisi vastuussa sivullisen oikeudesta tavaraan.

4.1. Tiedot tavarasta

Tavarán tulee vastata niitä tietoja, joita myyjä on antanut tavarán ominaisuuksista tai käytöstä tavaraa markkinoitaessa tai muuten ennen kaupantekoa ja joiden voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan. Näin ollen tietojen täytyy olettaa vaikuttaneen kaupan syntymiseen, jotta virheellisistä tiedoista voisi seurata virheellinen tavara. (KL 4:18,1 §)

Myös muu kuin myyjä on voinut antaa sitovia tietoja. Tällöin tiedon antajana on ollut aikaisempi myyntiporras tai joku myyjän lukuun toimiva. Tavarán ei kuitenkaan katsota olevan virheellinen, jos myyjä ei ollut eikä hänen olisi pitänytkään olla selvillä näistä annetuista tiedoista. Virheellisestä tavarasta ei kuitenkaan ole kyse jos virheelliset tiedot on oikaistu ajoissa. (KL 4:18,2 §)

Ostaja oli ostanut käytetyn auton autoliikkeestä. Kauppasopimukseen oli mittarilukemaksi kirjattu 49 000 kilometriä. Todellisuudessa autolla oli ajettu 73 000 kilometriä. Korkein oikeus katsoi, että myytävästä tavarasta oli annettu virheellistä tietoa, jonka voitiin olettaa vaikuttaneen kauppahintaan. Korkein oikeus katsoi, että ostaja oli oikeutettu hinnanalennukseen. (KKO 1998:51)

Edellisessä korkeimman oikeuden ratkaisussa jouduttiin arvioimaan oliko virheellisellä annetulla tiedolla ollut vaikutusta kaupan syntymiseen. Antiikkiesineiden kaupassa virheellisen tiedon olennaisuutta arvioidaan useimmiten tavarán iän ja valmistusmaan osalta.

4.2. Sellaisena kuin se on –ehto

Tavara voidaan myydä käyttäen laatuvaraumaa, kuten sellaisena kuin se on -ehtoa. Kauppalaian alaisessa kaupassakaan varauman käyttämisellä ei juuri ole käytännön merkitystä sillä tavarassa on virhe jos se ei vastaa siitä annettuja tietoja. Virhe on kyseessä myös silloin jos olennaisia tietoja tavarasta on jätetty kertomatta. Myyjällä on tiedonantovelvollisuus ostajaa kohtaan, jolloin myyjä vastaa myös tietojen antamatta jättämisestä, jos niiden voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan (Wilhelmsson et al. 2006:104). Tavara on virheellinen silloin kun se on olennaisesti huonommassa kunnossa kuin ostajalla sen hinta ja muut olosuhteet huomioon ottaen on ollut perusteltua aihetta edellyttää. (KL 4:19 §)

4.3. Tavarank tarkastus ennen kauppa ja ostajan tietoisuus virheestä

Tässä kohtaa huomattavan eron kuluttajakauppaan muodostaa ostajan velvollisuus tarkastaa tavara. Velvollisuutta ei kuitenkaan ole kauppalaian nojalla, vaan myyjä aikaansaa sen kehottamalla asiakasta tarkastamaan tavarank (Wilhelmsson et al. 2006:110). Kuluttajakaupassa ostaja ei ole velvollinen edes myyjän kehotuksesta tarkastamaan tavaraa ennen kauppa.

Kauppalaian mukaan ostaja ei saa virheenä vedota seikkaan, josta hänen täytyy olettaa tienneen ennen kauppa. Ostaja ei saa virheenä vedota seikkaa, joka hänen olisi pitänyt havaita tavarank tarkastuksessa. On huomioitava, että ostajan mahdollisuuksiin havaita virhe tavarassa vaikuttaa ostajan asiantuntemus ja tarkastuksessa vallinneet olosuhteet (Wilhelmsson et al.

2006:109). Ei voida vaatia, että ostaja huomaisi kaikki sellaiset seikat, joiden huomaamiseen vaadittaisiin alan asiantuntemusta. Tarkastusolosuhteet voivat olla myös sellaiset, että joidenkin virheiden havaitseminen on mahdotonta. Ostaja ei kuitenkaan voi vedota virheeseen, jos hän on laiminlyönyt tarkastusvelvollisuutensa ilman hyväksyttävää syytä ja virheen olisi voinut havaita tarkastuksessa (KL 4:20,2 §).

4.4. Virheellisyden määräävä ajankohta

Myyjä vastaa virheestä, joka on ollut tavarassa luovutushetkellä, vaikka virhe ilmenisikin vasta myöhemmin. Virheen ei siis tarvitse olla havaittavissa luovutushetkellä. Todistustaakka tässä tilanteessa on ostajalla. Jos tavarantoimitus edellyttää kuljetusta, on olennaista se, kenelle kuuluu vaaranvastuu tavarasta. Myyjä on saattanut antaa tavaralle takuun, jonka aikana ilmenneet virheet, jotka kuuluvat sitoumuksen piiriin, jäävät myyjän vastattaviksi. (KL 4:21 §)

4.5 Virheellisen tavarantoimituksen seuraamukset

Jos tavarassa on ostajasta riippumaton virhe, saa ostaja vaatia virheen korjaamista, uutta toimitusta, hinnanalennusta tai kaupan purkua sekä vaatia vahingonkorvausta. Ostaja saa myös pidättäytyä maksamasta kauppahintaa kunnes virhe korjataan. Yleisimmät seuraamukset ovat virheen korjaaminen ja uusi toimitus. Näistä kumpikaan harvemmin soveltuu käytetyn tavarantoimitukseen. Uusi toimitus on todennäköisesti mahdotonta, koska yleensä

myytävää tavaraa on vain yksi kappale. Poikkeuksia totta kai on, esim. tuoleja ja astioita saattaa olla useita samanlaisia.

Tavaran korjaaminenkin on yleensä poissuljettu vaihtoehto. Vaikka tavara voitaisiinkin korjata käyttökuuntoon, todennäköisesti sen arvo laskisi verrattuna alkuperäiskuntoiseen. Täytyy vielä huomioda se, että osa tavaroista voidaan ostaa samalla sekä käyttöesineiksi että sijoitusesineiksi. Tällöin korjattuna tavara todennäköisesti menettäisi sijoitushyötynsä. Käytetyn tavaran kaupassa yleisin seuraamus onkin kaupan purku. Tietysti ainoastaan käyttöä varten ostettujen tavaroiden kohdalla saattaa tulla kyseeseen myös *actio quanti minoris*, eli hinnanalennus. Ostajalla on oikeus valita hinnanalennus myös silloin kun kaupan purun edellytykset ovat olemassa (Wilhelmsson et al. 2006:129). Vaatimus hinnanalennuksesta tulee esittää myyjälle kohtuullisessa ajassa.

Ostajan on reklamoitava virheellisestä tavarasta myyjälle kohtuullisessa ajassa. Pelkkä ilmoitus virheestä ja siitä kuinka se ilmenee riittää. Ilmoituksessa ei tarvitse yksilöidä vaatimuksia virheen johdosta. (Wilhelmsson et al. 2006:118) Kohtuullinen aika lasketaan alkavan siitä, kun ostaja on havainnut virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita. Huolimattomuutensa seurauksena ostaja saattaa menettää oikeutensa vedota virheeseen ennen kuin hän on edes havainnut virheen, koska kohtuullinen aika lasketaan siitä kun virhe olisi pitänyt havaita. (Wilhelmsson et al. 2006:119) Kohtuullisen ajan vaatimusta ei kuitenkaan ole jos myyjä on toiminut törkeän huolimattomasti tai kunnianvastaisesti ja arvottomasti.

5. KULTTUURIESINEIDEN MAASTAVIENNIN RAJOITUKSET

Eräs huomionarvoisista seikoista käytetyn tavaran kaupassa on rajoitus kulttuuriesineiden maastaviennille. Hyvin monien antiikkiliikkeissä myytävien tavaroiden maastavienti on luvanvaraista. Kauppiaiden tulisikin mainita mahdollisista viennin rajoitteista jos on tiedossa, että asiakas aikoo viedä tavaran ulkomaille. Myös tavaraa ostaessa tulisi ottaa huomioon vientirajoitukset. Voihan olla, että tavaraa kauppaava henkilö olisi luvattomasti vienyt esineen toisesta maasta.

5.1. Kulttuuriesineiden liikkuminen sisämarkkina-alueella

Kansallisen kulttuuriperinnön suojelemiseksi on säädetty laki kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamiseksi (1999/115). Tämä laki koskee Suomessa valmistettuja esineitä sekä ulkomailla valmistettuja esineitä, jotka ovat viimeisen sadan vuoden aikana olleet vähintään 50 vuotta Suomessa. Suomessa oloaika ei kuitenkaan huomioida jos esineellä on erityistä arvoa Suomen kansallisen historian kannalta. Lakia ei sovelleta silloin kun esine on sen tekijän, suunnittelijan tai muutoin esineen luoneen luonnollisen henkilön hallinnassa.

Lain 4 § määrittelee esineet, jotka edellyttävät vientilupaa. Tällaisia esineitä ovat muinaismuistolaissa (295/1963) tarkoitetut arkeologiset esineet, jotka on löydetty maasta tai vedestä. Seuraavat yli 50 vuotta vanhat esineet edellyttävät vientilupaa:

- 1) taideteokset ja alkuperäiset tai niihin verrattavat taideteollisuuden ja taidekäsityön tuotteet, joita on tehty rajoitettu sarja
- 2) liikkuvat kuvat, äänitteet ja muut tekniset tallenteet
- 3) käsikirjoitukset ja sävellyskäsikirjoitukset
- 4) kulkuneuvot ja kuljetusvälineet

Seuraavilta esineiltä edellytetään sadan vuoden ikää:

- 1) rakennukset ja niiden osat sekä rakennuksiin kiinteänä sisustuksena kuuluvat esineet
- 2) aseet, varusteet ja sotilaskäyttöön tarkoitetut koneet, laitteet ja varusteet
- 3) ajannäyttäjät
- 4) huonekalut ja valaisimet
- 5) punnitus- ja mittausvälineet sekä talouksesineet
- 6) työvälineet ja koneet
- 7) leikkikalut ja pelit
- 8) musiikki-instrumentit
- 9) puvut ja tekstiilit
- 10) kulta- ja hopeasepän teokset ja muut metalliesineet
- 11) lasi- ja puuesineet, keramiikka ja posliiniesineet
- 12) valokuvat, valokuvausvälineet ja muut optiset laitteet
- 13) kirkollinen ja uskomuksiin liittyvä esineistö

Ennen vuotta 1800 Suomessa tai Suomea varten painetut kirjat ja kartat sekä ennen vuotta 1600 ulkomailla painetut kirjat vaativat vientiluvan. Näiden lisäksi tieteellisen tutkimuksen tai muun erityisen syyn vuoksi arvokkaat yksityiset arkistot ja kokoelmat sekä kansalliseen historiaan ja merkkihenkilöihin liittyvät esineet tarvitsevat luvan niiden iästä riippumatta.

Lain viidennen pykälän mukaan vientilupaa eivät tarvitse esineet, jotka kuuluvat julkiseen kokoelmaan tai arkistoon tai esimerkiksi kirkolle, jos ne viedään maasta lainaksi näyttelyyn, konservointiin tai tutkimukseen. Edellytyksenä kuitenkin on, että esine palautetaan Suomeen. Tämän lisäksi esimerkiksi muusikon ei tarvitse hakea vientilupaa instrumentilleen, jos se on tarkoitus palauttaa Suomeen.

5.1.1. Vientilupa

Vientilupa voidaan hakemuksesta myöntää esineelle, jos sen pysyttämiseen Suomessa ei ole tieteelliseltä, taiteelliselta tai kulttuurihistorialliselta kannalta erityisiä syitä. Vientilupa tulee kuitenkin myöntää jos esine kuuluu ulkomaille muuttavan henkilön koti-irtaimistoon tai ulkomailla asuva henkilö on saanut esineen perintönä tai osituksessa. Vientilupa on myönnettävä myös jos esine viedään ulkomaille määräajaksi, korkeintaan kahdeksi vuodeksi.

5.1.2. Seuraamukset luvattomasta viennistä

Rangaistus luvattomasta viennistä tai viennin yrityksestä määräytyy rikoslain (39/1889) 46 luvun 4 ja 5 §:n mukaisesti. Tällöin tuomitaan salakuljetuksesta tai

lievästä salakuljetuksesta sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen. Rikoslain muutos (26.10.2001/875) aiheutti sen, että myös laista 1999/115 poistettiin virke menettämisseuraamuksesta 2001/883. Uudistuksesta huolimatta menettämisseuraamukseen sovelletaan ilman eri mainintaakin rikoslain 10 luvun yleissäännöksiä (HE 80/2000).

Luvattomasti vietyjen esineiden palauttamisesta on säädetty Lailla Euroopan talousalueen valtion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta 16.12.1994/1276. Lakia sovelletaan silloin kun kulttuuriesine, joka on viety jonkin muun Euroopan talousalueen valtion alueelta laittomasti, on Suomessa. Lakia sovelletaan ja esine palautetaan myös siinä tapauksessa, että esine on jätetty palauttamatta jos se on viety esimerkiksi näyttelyyn, kunnostukseen tai tutkimukseen. Esine palautetaan myös jos jotakin sen luvallisen viennin ehdoista rikotaan. Kulttuuriesineiden etsimisestä, palauttamisesta ja muista niihin liittyvistä tehtävistä vastaa keskusviranomaisena oikeusministeriö yhteistyössä Suomessa toimivaltaisten viranomaisten kanssa. Kulttuuriesineen palauttamisen turvaamiseksi voi lain 4 §:n mukainen käräjäoikeus määrätä esineen takavarikkoon.

Kulttuuriesineiden palauttamisesta säädetyn lain 1994/1276 7 § antaa kuitenkin suojaa esimerkiksi antiikkikauppiaille, joka on ostanut esineen henkilöltä, joka on vienyt sen laittomasti jostain Euroopan talousalueen valtiosta. 7 §:n mukaan jos esine palautetaan, on laittoman viemisen jälkeen omistusoikeuden, panttioikeuden tai muun oikeuden esineeseen saanut oikeutettu kohtuulliseen korvaukseen palautusta vaatineelta valtiolta. Jos esineen oikeuden haltija ei ollut tietoinen eikä hänen olisikaan pitänyt olla tietoinen laittomasta viennistä,

tulee sen käräjäoikeuden, jossa palauttamista koskeva asia on vireillä, määrätä kohtuullinen korvaus.

5.2. Kulttuuriesineiden vienti Euroopan yhteisön ulkopuolelle

Kansallisten lakien lisäksi kulttuuriesineiden maastavientiä Euroopan yhteisön ulkopuolelle koskee Euroopan yhteisöjen neuvoston asetus 3911/92. EU-vientilupa on tarpeellinen kun kulttuuriesineen arvo ylittää tietyn rajan. Esineet on luokiteltu kulttuuriesineluokkiin, joilla on omat rahalliset kynnyksensä, välillä 0-150 000€. (Museovirasto 2007) Jos rahalliset kynnykset eivät ylity sovelletaan maastavientiin kansallista lakia (Museovirasto 2001:5).

5.3. Lupa- ja valvontaviranomaiset

Museovirasto toimii Suomessa neuvoa-antavana ja ohjaavana lupaviranomaisena. Museovirasto vastaa myös EU-lupien käsittelystä Suomessa. Lupaviranomaisena taideteosten sekä taideteollisuuden ja taidekäsitteiden tuotteiden kohdalla toimii valtion taidemuseo. Sotamuseo toimii oman asiantuntemusalaansa kansallisissa lupa-asioissa. Näiden lisäksi myös seuraavat museot käsittelevät kansallisia vientilupia omalla alueellaan: Turun maakuntamuseo, Kymenlaakson maakuntamuseo (Kotka), Satakunnan museo (Pori), K. H. Renlundin museot (Kokkola), Pietarsaaren kaupunginmuseo, Pohjanmaan museo (Vaasa), Pohjois-Pohjanmaan museo (Oulu) ja Torniolaakson museo (Tornio). (Museovirasto 2007) Kulttuuriesineiden vientiä valvoo puolestaan tullilaitos (Museovirasto 2001:6).

Käytännössä varsinkin yksittäisten esineiden maastavientiä on lähes mahdotonta valvoa. Esimerkiksi Suomen ja Ruotsin rajalla hyvin harvoin pysäytetään ja tutkitaan yksityisiä autoja. Toisaalta myös esineen tarkan iän määrittäminen saattaa olla hyvinkin hankalaa ja monissa tapauksissa jopa mahdotonta. Asiantuntijoillakin voi olla joskus vaikeuksia tunnistaa esine ja arvioida sen alkuperä ja ikä tarkasti.

6. ANTIKKIESINEIDEN MYYNTITAPAHTUMAT

6.1. Antiikki- ja keräilymessut

Antiikki- ja keräilymessuille kerääntyy kauppiaita ja alan harrastajia laajoiltakin alueilta. Messuja järjestetään Suomessa lähes joka viikonloppu, joinakin viikonloppuina jopa useampiakin. Suurimmalle osalle messuista myymään pääsevät sekä kauppiaat että keräilijät. Monilla messuilla on mukana kauppiaita mm. Ruotsista. On huomioitava myös se seikka, että ulkomailta tulleet myyjät eivät välttämättä ole täysin perillä Suomen lainsäädännöstä. Tosin kuluttajansuoja ja kauppalaki eivät kovinkaan paljoa sisällöltään ero eri pohjoismaiden välillä, ainoastaan toteutustavoiltaan (Bärlund 2002).

Kauppan käyntiä messuilla koskevat samat lait ja säännökset kuin jos kauppaa tehtäisiin liikkeessä tai yksityisten henkilöiden välillä. Vaikka antiikkimessut ovat tilanteena varsin poikkeavat verrattuna asiointiin liikkeissä, niitä ei ole huomioitu millään lailla lakien osalta.

6.1.1. Antiikkimessujen lyhyen keston vaikutukset

Antiikki- ja keräilymessut ovat kestoltaan yleensä kahden päivän mittaiset. Tästä lyhytaikaisuudesta johtuen asiakkaat eivät voi harkita ostopäätöstä yleensä muutamaa tuntia pidempään. Tosin järjestetään myös messuja, jotka ovat jopa viikon kestäviäkin, mutta viikonlopun kestävät messut ovat yleisimpiä Suomessa. Pitempi kestoisista antiikkimessuista voi mainita

Mustion linnan kansainvälisen antiikkiviikon, joka vuonna 2007 järjestettiin 4.–8. heinäkuuta.

Myyjä saattaa olla toiselta puolelta Suomea tai jopa ulkomailta, joten tavaran ostaminen jälkeenpäin on hankalampaa. Lyhyt harkinta-aika ja huono harkinta eivät kuitenkaan oikeuta ostajaa purkamaan kauppaa, joten ostajien tulisi harkita ostopäätöstä huolellisesti. Tapahtuman lyhyestä kestosta johtuen hinta- ja laatuvertailu on lähes mahdotonta. Hintavertailu on helpompaa ja onnistuu, jos asiakas etsii jotain tiettyä esinettä, esimerkiksi sohvakalustoa, ja on tehnyt vertailua jo etukäteen. Ns. heräteostosten kohdalla hintojen kohtuullisuuden arviointi on huomattavasti vaikeampaa, tosin asiakashan itse lopulta tekee päätöksen ostaako tavaran siihen hintaan mihin se on tarjolla. Ilman mahdollisuutta hintavertailuun hinnan kohtuullisuuden arviointi perustuu lähinnä luottamukseen kauppiaseen ja kauppiaan kykyyn hinnoitella tavara.

6.1.2. Antiikkimessuilta ostetun virheellisen tavaran seuraamukset

Pitkä välimatka ostajan ja myyjän välillä voi myös aiheuttaa käytännön ongelmia esimerkiksi virheellisen tavaran tilanteessa. Lain mukaan virheen korjaus tai kaupan purku tulee suorittaa ilman kustannuksia ostajalle. Välimatka voi olla pitkä, myyjä voi olla jopa ulkomailta, jolloin kustannukset myyjälle esimerkiksi kaupan purkamisesta voivat olla hyvinkin huomattavat. Ja tavaran lähetyksessä on olemassa aina riski sen vaurioitumisesta. Luonnollisesti kustannuksia ja asiakkaan perusteita kaupan purulle voi vähentää toimimalla mahdollisimman rehellisesti ja avoimesti. Tämäkään ei

silti poista kaikkia mahdollisia ongelmatilanteita, mutta vähentää niitä huomattavasti.

Mahdollista on myös, että ostaja ei missään vaiheessa tule tietämään myyjän nimeä tai yhteystietoja. Tällöin luonnollisesti virheen oikaisu tai kaupan purku vaikeutuvat. Tosin myyjän selvittäminen voi olla mahdollista messujärjestäjän kautta.

6.1.3. Rajanveto kauppiaiden ja keräilijöiden välillä

Eräs huomattava ongelma antiikki- ja keräilymessuilla on rajanveto kauppiaiden ja myymässä olevien keräilijöiden kesken. Joidenkin keräilijöiden toiminta on varsin lähellä elinkeinonharjoittamista, tavaraa ostetaan ja myydään voittoa tavoittelevasti. Asiakkaan kannalta ongelman aiheuttaa sen, että ei tiedetä sovelletaanko kauppaan kuluttajansuojalakea vai kauppalakea.

Kokemuksieni mukaan asiakkaat pääosin luulevat kuluttajansuojan olevan voimassa kaikissa kaupoissa, joita tehdään antiikki- ja keräilymessuilla. Antiikki- ja keräilymessuilla myyjänä mukanaolo ei itsessään ole osoitus myyjän toiminnan ammattimaisuudesta (Ämmälä 2002:10). Huomioitavaa on, että myös elinkeinonharjoittaja voi myydä omistamaansa tavaraa yksityisenä henkilönä, jolloin sovellettavaksi tulee kauppalaki. Varsinkin jos tavara myydään elinkeinonharjoittamistoiminnan yhteydessä, esim. liikehuoneistossa, tulisi etukäteen painottaa, että ko. tavara myydään yksityishenkilönä.

Kuluttajansuojalaista löytyy määritelmä elinkeinonharjoittajasta. Kuluttajansuojalain mukaan elinkeinonharjoittaja on luonnollinen henkilö tai yksityinen tai julkinen oikeushenkilö, joka tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen ammattimaisesti pitää kaupan, myy tai muutoin tarjoaa kulutushyödykkeitä vastiketta vastaan hankittavaksi (KSL 1:5). Jotta toimintaa voitaisiin pitää elinkeinonharjoittamisena, tulee sen tapahtua ammattimaisesti ja kaupallisten periaatteiden mukaan. Lisäksi toimintaan täytyy sisältyä yrittäjäriski, jotta sitä voitaisiin pitää elinkeinonharjoittamisena. (Bärlund 2002:44 ja Ämmälä 2002:10).

Myytävän tavaran ei tarvitse välttämätöntä liittyä suoraan elinkeinonharjoittajan toimialaan, jotta kuluttajansuojalakia voitaisiin soveltaa kauppaan. Pohjoismaisessa lainsäädännössä on hieman eroja elinkeinonharjoittajan määritelmässä eri maiden välillä. Esimerkiksi Tanskan lainsäädännössä elinkeinonharjoittajan määritelmä tulkitaan laajasti. Toiminnan ei tarvitse tavoitella taloudellista voittoa, mutta on oltava luonteeltaan kaupallista. Yhteistä Pohjoismaille on elinkeinonharjoittajan määritelmä kattava ja yhtenäinen. Elinkeinonharjoittajan määritelmä on yhtenäinen EY-oikeuden kanssa. (Bärlund 2002:45–50)

6.2. Käytetyn tavaran huutokaupat

Huutokauppa kaupantekotilanteena eroaa huomattavasti tavallisesta kaupanteosta. Myyjän ja ostajan välillä ei käydä tavanomaisia neuvotteluita kaupanteon yhteydessä. Huutokaupan kulkua johtaa meklari, joka kehottaa paikallaolijoita tekemään tarjouksia myynnissä sillä hetkellä olevasta tavarasta.

Tavallisesti käytetyn tavarankaupoissa tarjouksia tehdään nostohuudoin. Huutokaupassa tehdyt tarjoukset sitovat tekijäänsä kunnes joku toinen huutokauppaan osallistuva on tehnyt korkeamman tarjouksen. Edellytyksenä on, että korkeampaa tehtyä tarjousta ei ole hylätty. (Salo 2006)

Vapaaehtoisessa huutokaupassa meklari voi pidättää itsellään oikeuden hylätä tai hyväksyä tehty tarjous. Näin ollen meklari voi käyttää omaa harkintaansa ja päättää onko tehty tarjous riittävän korkea myytävästä tavarasta. Myytyjen tavaroiden hinnat eivät siis välttämättä ole kovinkaan paljoa alhaisempia kuin vastaavien tavaroiden hinnat esimerkiksi antiikkiliikkeissä.

6.2.1. Erityyppisiä huutokauppoja

Huutokaupat voidaan jakaa oikeastaan kahden tyyppiin, on olemassa kierteleviä huutokaupanpitäjiä sekä huutokauppakamareita. Suomen arvostetuimpia ja laadukkaimpia antiikki- ja taide-esineiden huutokauppakamareita ovat Helsingissä toimivat Bukowski, Hagelstamin Huutokaupat sekä Apollo Auctions. Varsinkin Hagelstamin ja Bukowskin huutokauppakamarit ovat kansainvälisesti tunnettuja.

Eräs merkittävimmistä eroista kiertelevien huutokaupanpitäjien ja huutokauppakamarien välillä asiakkaan näkökulmasta on esineiden näytön kesto. Kiertelevät huutokaupanpitäjät ilmoittavat lehdissä muutamaa päivää ennen huutokaupan ajankohtaa huutokaupan pitopaikan sekä listan osasta myytävistä esineistä. Kiertelevissä huutokaupoissa esineiden näyttö alkaa useimmiten tuntia tai kahta ennen varsinaisen huutokaupan alkua. Verrattuna

antiikki- ja keräilymessujen keston ja mahdollisuuteen tutustua myytäviin tavaroihin, huutokaupoissa nämä mahdollisuudet ovat varsin rajalliset. Jos asiakas saapuu paikalle jo huutokaupan alettua, on mahdotonta tutustua huolellisesti ja rauhassa myytäviin esineisiin.

Huutokauppakamareissa näytöt kestävät muutamasta päivästä viikkoon. Tässä ajassa asiakkaat ehtivät hyvin tutustua myytäviin esineisiin ja mahdollisesti tekemään hintavertailua. Pitemmästä harkinta-ajasta johtuen huonon harkinnan mahdollisuus pienenee. Pitempi aika mahdollistaa myös huolellisesti miettimään valmiiksi sen mitä myytävästä tavarasta on valmis maksamaan. Näin kilpailu muiden huutajien kanssa ei aiheuta ”hintasokeutta”, jolloin esineestä tarjottava hinta pysyy kohtuullisena. Huutokaupanpitäjät yleensä ottavat näyttöajan kestäessä vastaan ennakkotarjouksia tavaroista, jolloin asiakkaan ei tarvitse välttämättä olla paikalla itse huutokaupassa.

6.2.2. Huutokaupassa tehdyn kaupan sitovuus

Vaikka huutokauppa kaupantekotilanteena on varsin erilainen muista kaupantekotilanteista, tehty kauppa on yhtä sitova kuin muillakin tavoilla tehty kauppa. Huutokaupassa tehty kauppa eroaa lähinnä virheen seuraamuksien osalta. Kauppalain mukaan ostajalla ei ole oikeutta hinnanalennukseen jos tavara on ostettu käytettynä huutokaupasta. Vaasan hovioikeuden ratkaisussa (1472/83) huutokauppahintaa on kuitenkin soviteltu oikeustoimilain nojalla. Soviteltaessa huutokauppahintaa tarkastellaan ainoastaan aloitushintaa (KL 4:19,2 §). Lopullinen myyntihinta saattaa useinkin olla jopa moninkertainen verrattuna aloitushintaan. Käytettynä huutokaupassa

myyty tavara katsotaan kauppalain mukaan aina myydyksi sellaisena kuin se on –ehtoa käyttäen. Vaikka ehtoa käytettäisiin, tavarassa silti on virhe jos se on olennaisesti huonommassa kunnossa kuin sen hinta ja muut olosuhteet huomioiden on perusteltua edellyttää. Tämän arvioinnin perusteena käytetään aloitushintaa. (KL 4:19 §)

6.2.3. Tavarasta annetut tiedot

Myös huutokaupassa tavarahan tulee vastata siitä annettuja tietoja. Jos tavara myydään käytettynä huutokaupalla, sen tulee vastata niitä tietoja, joita myyjä on ennen kaupantekoa antanut. Arvioitaessa tietojen virheellisyyttä on ensin otettava huomioon se voiko annettujen virheellisten tietojen olettaa vaikuttaneen tehtyyn kauppaan.

Asiakas oli ostanut käytettynä huutokaupasta taulun, jonka tekijästä ei ollut tietoa. Asiakas oli olettanut taulun olevan Pekka Halosen maalaama ja sen takia ostanut sen. Myöhemmin taulun kehyksen alta oli löytynyt toisen tuntemattomamman taidemaalarin nimi. Ostaja oli vaatinut kaupan purkua. Korkein oikeus katsoi kuitenkin, että huutokaupan toimittaja ei ollut myötävaikuttanut ostajan erehtymiseen, koska oli myynyt taulun nimettömänä ja kertonut siitä kaikki tiedossansa olleet tiedot. Korkeimman oikeuden mukaan ostajalla ei ollut perusteita kaupan purkuun. (KKO 1982-II-2)

Kuten edellisestä korkeimman oikeuden ratkaisusta käy ilmi, myyjä ei vastaa asiakkaan erehtymisestä jos myyjä ei ole myötävaikuttanut ostajan erehtymiseen. Ongelmaksi kiertelevissä huutokaupoissa ovat muodostuneet ns. uusvanhat tavarat, jotka päällisin puolin näyttävät vanhoilta mutta ovat uusia. Näitä tavaroita ei välttämättä väitetä vanhoiksi, muttei myöskään

kerrota niiden olevan uusia. Tavara saatetaan myydä esimerkiksi 1800-luvun tyyllisenä, ei 1800-luvulta olevana. Asiantuntija yleensä pystyy erottamaan uudet jäljitelmät vanhoista, mutta tavallisilla asiakkailta, varsinkaan huutokauppatilanteissa, ei yleensä ole mahdollisuutta erottaa näitä toisistaan.

Koska useimmissa tapauksissa myyjän voidaan olettaa tietävän tavarahan olevan uusi, pätee kauppalaia 19 § 1 momentin toinen kohta, jonka mukaan tavarassa on virhe, jos myyjä on ennen kaupantekoa laiminlyönyt antaa ostajalle tiedon sellaisesta tavarahan ominaisuuksia tai käyttöä koskevasta olennaisesta seikasta, josta hänen täytyy olettaa tienneen ja josta ostaja perustellusti saattoi olettaa saavansa tiedon, ja laiminlyönnin voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan. Voidaan siis olettaa, että tavarassa on virhe jos myyjä on antanut ostajan olettaa tavarahan olevan vanha ja on jättänyt kertomatta tiedossansa olevan tiedon tavarahan iästä. Varsinkin jos tavara ostetaan edes osittain sijoitusmielessä, on tavarahan iällä hyvin suuri merkitys asiakkaan tehdessä ostopäätöstä. Iältään vanhan tavarahan arvo saattaa nousta huomattavastikin jopa lyhyellä aikavälillä, kun taas uuden tavarahan arvo on yleensä laskeva tai tavara on korkeintaan arvonsa säilyttävä.

6.2.4. Sisäänhuutajat ja olemattomat huudot

Osa kiertelevistä huutokaupanpitäjistä käyttää sisäänhuutajia ja ottaa olemattomia huutoja yrityksenä nostaa tavarahan myyntihintaa. Sisäänhuutajia käytetään nostamaan myyntihintaa jos tavarasta on tehty liian pieniä tarjoushuutoja, joilla tavaraa ei haluta oikeasti myydä. Jos korkeampia tarjouksia ei tule, tavara jää sisäänhuutajalle. Sisäänhuutajia käytetään koska silloin asiakkaista näyttää siltä, että tavarat myytäisiin edullisesti ja ilman

pohjahintoja. Sisäänhuutajista ei luonnollisestikaan kerrota asiakkaille vaan ne yritetään saada näyttämään tavallisilta asiakkailta.

Monissa huutokaupoissa on käytössä numerolappujärjestelmä, jossa huutokaupassa tehdyt ostokset kirjataan ylös ja maksetaan yhdellä kerralla huutokaupan jälkeen tai pois lähdettäessä. Ennen huutokauppaa tai ensimmäisen ostoksen yhteydessä asiakas voi ottaa itsellensä numerolapun, jolla tehdyt huudot kirjataan. Valitettavasti tämä järjestelmä on mahdollistanut myös sen, että meklari voi ottaa olemattomia huutoja ilman riskiä siitä, että se paljastuisi. Jos tavara jäisi olemattomalle huudolle, sen voisi kirjata ennalta sovitulle numerolle, jolloin varsinaisia sisäänhuutajia ei tarvitsisi.

Sisäänhuutajien ja olemattomien huutojen käyttö on varsin valitettavaa asiakkaiden kannalta. Asiakkaat voivat joutua maksamaan huomattavasti korkeamman hinnan tavarasta kuin avoimessa ja reilussa huutokaupankäynnissä. Näiden hinnankorotuskeinojen käyttö voi tehdä huutokaupasta vauhdikkaamman, jolloin asiakkaissa herää halu kilpailla haluamistaan tavaroista. Näitä keinoja ei ainoastaan käytetä korottamaan hintaa, vaan myytävä tavara voi päätyä sisäänhuutajalle tai olemattomalle huudolle. Sisäänhuutajien ja olemattomien huutojen käyttö voi antaa asiakkaille virheellisen kuvan yleisestä hintatasosta. Otetaan esimerkkitapaus:

Huutokaupassa on myynnissä tuhannen euron arvoinen sohva. Oikea asiakas on tarjonnut sohvasta sata euroa. Sisäänhuutaja tekee tarjouksen 150 euroa. Jos muita tarjouksia ei tule meklari myy sohvan sisäänhuutajalle, jolloin asiakkaat luulevat, että sohva olisi oikeasti myyty 150 eurolla. Tämä luonnollisesti vaikuttaa asiakkaiden käsitykseen hintatasosta, jolloin vahinkoa aiheutuu sekä huutokaupanpitäjille että muille antiikkikauppiaille. Todennäköisesti

seuraavalla kerralla kun huutokaupanpitäjä tulee samalle paikkakunnalle, kukaan ei maksaisi vastaavasta sohvasta paljoa yli 150 euroa kun he luulevat, että viime kerrallakin sai vastaavan samalla hinnalla.

Huomattavasti reilumpaa asiakasta kohtaan olisi käyttää pohjahintoja tai vaihtoehtoisesti meklarin käyttää oikeuttaan hylätä tai hyväksyä tehty tarjous, jolloin tavara jäisi myymättä jos siitä olisi tarjottu liian pieni hinta.

7. KÄYTETYN TAVARAN KAUPPA KÄYTÄNNÖSSÄ

Kuten jo aiemmin olen todennut, antiikkikaupat ovat pääosin pieniä perheyriityksiä. Toiminta saattaa olla hyvinkin pienimuotoista, jolloin vakiintuneesta käytännöstä ei juuri voi puhua. Yhteistyö eri yritysten välillä on vähäistä. Tästä johtuen ei myöskään ole olemassa yhtenäistä käytäntöä eri yritysten välillä. Suurin syy kirjajaan käytäntöön on sekä antiikkikauppiaiden että asiakkaiden tietämysten puute kuluttajansuojan ja muiden kauppaa koskevien lakien sisällöstä. Kaupan ehdoista tai yrityksen toimintaperiaatteista ei välttämättä kerrota asiakkaalle etukäteen.

7.1. Tavarankäytön hankinta

Tavarankäytön hankinta antiikkikaupan alalla poikkeaa huomattavasti uuden tavarankäytön kaupasta. Myytävät tavarat ostetaan joko yksittäin eri ihmisiltä tai kokonaisina kuolinpesinä. Käytännön seikkoina voidaan mainita, että antiikkikauppias ei etukäteen ole tietoinen hankittavasta tavarasta eikä sen hankintahinnasta, joten lupauksia asiakkaille ei voi tulevista tavaroista antaa.

Käytetyn tavarankäytön alkuperän selvittäminen on varsin hankalaa, jos ei jopa mahdotonta. Tästä syystä tavarankäytön hankinnassa on noudatettava erityistä varovaisuutta. Jos tavarankäytön alkuperä edes hieman epäilyttää, kannattaa kauppias jättää tekemättä. Rikoslain 32 luvun 4 §:n mukaan jos tavara on ollut varastettua ja antiikkikauppiasella on ollut syytä epäillä, että hankittu tai välitetty tavara olisi varastettua, voidaan hänet tuomita tuottamuksellisesta kätkemisrikoksesta sakkoon tai enintään kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen.

Jos antiikkikauppias on ollut tietoinen tavaran hämärästä alkuperästä, ovat tuomiot kovempia.

Kultaseppä oli ostanut käytetyn kultaisen rannekellon ja maksanut siitä romukullan hinnan. Kultaseppä oli sulattanut kellon kuoret ja rannekkeen. Kellon myyjä oli hankkinut kellon itselleen varastamalla, josta kultaseppä ei ollut tietoinen. Korkein oikeus tuomitsi kultaseppän tuottamuksellisesta kätkemisrikoksesta sakkoon, koska kultaseppä oli tarkastanut kauppatavan vastaisesti myyjän henkilöllisyyden kuvattomasta työvoimakortista. Kultaseppä oli ottanut kuitenkin myyjältä allekirjoituksen vakuutukseen siitä, että myyjä oli ollut esteetön myymään kellon. Lisäksi perusteluina mainitaan, että kellon myyjä oli myynyt sen huomattavasti alle yleisen markkinahinnan. Lisäksi kellon myyjä oli ollut humalatilassa kaupantekohetkellä. Näiden seikkojen perusteella kultasepällä olisi pitänyt olla epäily kellon alkuperästä. (KKO 1995:68)

Hallituksen esityksen (HE 66/1988) mukaan arvioinnissa siitä, onko henkilö syyllistynyt tuottamukselliseen kätkemisrikokseen, on otettava huomioon epäillyn tiedossa olevat seikat sekä vallinneet olosuhteet. Tässä tapauksessa ei ole merkityksellistä onko ostaja todella epäillyt tavaran alkuperää tai ei. Erääksi syyksi, jonka perusteella olisi syytä epäillä tavaran alkuperää, mainitaan poikkeuksellisen alhainen kauppahinta. Olettamuksena on, että kukaan ei luopuisi laillisesti hankitusta arvoesineestä poikkeuksellisen alhaiseen hintaan.

Huolimattomuudesta tavaran hankinnassa voi seurata huomattavia taloudellisia menetyksiä, unohtamatta myös muita vakavia seuraamuksia kuten vankeusrangaistuksia. Välilliset seuraamukset voivat olla myös varsin tuhoavia, kun asiakkaiden keskuudessa nopeasti liikkuu tieto varastetun tavaran myymisestä.

Tavaraa hankittaessa on syytä pitää mielessä myös oikeustoimilain (OikTL 1929/228) 3 luku, joka koskee oikeustoimien pätemättömyyttä ja sovittelua. Antiikkikaupiaan tietämystä alasta voidaan pitää varsin vahvana verrattuna esimerkiksi yksityiseen henkilöön, joka on myymässä esimerkiksi koti-irtaimistoa. Esimerkiksi jos antiikkikauppias käyttää hyväkseen toisen osapuolen taloudellista ahdinkoa tai tietämättömyyttä saadakseen itselleen perusteetonta etua, voidaan tehtyä kauppaa pitää myyjää sitomattomana (OikTL 3:31 §).

Vaikka antiikkikauppias ei olisikaan tietoisesti käyttänyt hyväkseen myyjän taloudellista ahdinkoa tai tietämättömyyttä, voidaan silti tehtyä kauppaa pitää kohtuuttomana myyjän kannalta jos esimerkiksi myyntihinta on huomattavan alhainen. Tällöin seurauksena on kohtuuttoman ehdon, esimerkiksi hinnan, sovittelu. (OikTL 3:36 §)

7.2. Kaupanteko käytännössä

Antiikkiesineiden kaupassa harvemmin tehdään kirjallista sopimusta kaupasta. Kaupanteko tapahtuu pääosin suullisesti. Omien kokemuksieni perusteella ei ole harvinaista, että kaupasta ja tavarán noudosta sovitaan suullisesti ja asiakas sanoo ostavansa tavarán, mutta ei kuitenkaan koskaan hae eikä maksa sitä. Käytännössä kauppiaille ei jää muuta keinoa kuin odottaa kohtuullinen aika ja myydä tavara uudestaan. Vaikka asiakas olisi jättänyt nimensä ja yhteystietonsa, olisi silti lähes mahdotonta kauppiiaan todistaa kaupan syntyneen.

Kovin yleistä on, että asiakkaat yrittävät purkaa kauppaa ilman hyväksyttäviä perusteita sille. Asiakkaat saattavat vedota huonoon harkintaan tai siihen ettei esine soviukaan esimerkiksi heidän sisustukseensa. Osamaksu- tai maksuaikatilanteissa asiakkaat saattavat vedota rahavaikeuksiin.

Asiakas osti noin 1500 euron arvoisen kaapin osamaksulla. Koska maksueristä ei tehty suunnitelmaa, sovittiin, että kaappi jää myyjän säilytykseen kunnes koko kauppahinta on maksettu. Noin viiden kuukauden kuluttua kaupanteosta kun alle puolet kauppahinnasta oli maksettu, asiakas halusi purkaa kaupan vedoten taloudellisiin vaikeuksiinsa. Kaupan purusta sovittiin ja asiakkaalle palautettiin maksettu osuus kauppahinnasta vähennettynä pienellä vahingonkorvauksella ja säilytyskustannuksilla.

Asiakas osti antiikkimessuilta kaksi käsintehtyä 1800-luvulta peräisin olevaa tuolia. Asiakas tarkasti tuolit huolella ja tarkasti ennen kaupantekoa. Noin viikon kuluttua asiakas otti yhteyttä kauppiaseen ja halusi purkaa kaupan koska toinen tuoli oli noin puolitoista senttiä korkeampi kuin toinen. Asiakkaan mielestä tuolit eivät kuuluneet yhteen. Koska tuolit olivat muuten täysin samanlaiset, katsottiin, että tuolit kuitenkin kuuluivat yhteen. Kauppa purettiin, mutta kustannukset kaupan purusta, esimerkiksi kuljetuskustannukset, jäivät asiakkaan maksettavaksi, koska katsottiin, että kaupan purulle ei ollut perusteita.

Varsinkin virhetilanteita vaikeuttaa huomattavasti se, että käytetyn tavaran kaupassa ostaja harvemmin saa kuittia pyytämättä. Tämä seikka vaikeuttaa huomattavasti toimintaan esimerkiksi tavaran ollessa virheellinen. Ilman kuittia asiakkaan on vaikea todistaa sitä, että tavara on ostettu juuri siitä liikkeestä ja että tavara on juuri se, jonka asiakas osti. Toisaalta kuittiin saatetaan kirjoittaa myydyksi tavaraksi esimerkiksi kattovalaisin, jolloin asiakkaan on lähes mahdotonta todistaa, että kyseinen valaisin on juuri tuo

kuitissa mainittu, ja kauppiaan on puolesta mahdotonta todistaa, että valaisin ei olisikaan kuitissa mainittu. Vaikka yhteisymmärrys siitä, että kyseinen valaisin on juuri se ostettu ja kuitissa mainittu valaisin, saattaa esiintyä erimielisyyttä siitä, missä kunnossa tavara on ollut kaupantekohetkellä. Erona uuden tavaran kaupassa on se, että tavaran voi olettaa olevan ehjä ja virheetön kaupantekohetkellä, ja että asiakas voi odottaa myös sellaisen saavansa. Epäselvyyksiä voi vähentää kirjaamalla kuittiin kaikki tiedossa olevat seikat ja kuvailemalla tavara mahdollisimman kattavasti. Haittaa ei olisi myöskään siitä, että myydyn tavaran valokuva liitettäisiin kuittiin. Tämä on suotavaa varsinkin arvokkaampien esineiden kohdalla.

Asiakas osti antiikkiliikkeestä lasiesineen. Myöhemmin samana päivänä asiakas yritti purkaa kaupan koska esine oli rikki. Esine ei kuitenkaan ollut se, jonka asiakas oli aiemmin ostanut, vaan se oli samannäköinen mutta kuitenkin hieman poikkeava myydystä esineestä. Kauppaa ei purettu.

Selkeästi epärehellistä toimintaa esiintyy harvoin, mutta esiintyy kuitenkin. Epärehellisen toiminnan taloudelliset vaikutukset antiikkikauppiaille ovat kuitenkin marginaalisia. Suuremmat taloudelliset vaikutukset ovat ihmisten tietämättömyydellä, sekä asiakkaiden että kauppiaiden.

7.3. Tavarán arvon määrittäminen

Käytetyn tavaran arvon määrittäminen saattaa olla hyvinkin hankala suorittaa. Esineen arvoon vaikuttaa sen kunto, ikä, harvinaisuus, alkuperä sekä kysyntä. Mitä harvinaisempi esine on, sitä arvokkaampi se on mutta myös sitä vaikeampi sen arviointi on, koska vertailukohteitakin on vähemmän.

Antiikkikaupiaan kykyyn arvioida esineitä vaikuttaa suuresti kaupiaan kokemus ja ammattitaito. Jos useampi antiikkikauppias arvioisi saman esineen, on hyvin todennäköistä, että arvioinnit voisivat poiketa huomattavastikin toisistaan.

Antiikkiesineillä on olemassa kolme eri rahallista arvoa. Yleisin suuruusjärjestys niille on: hankintahinta, myyntihinta ja tavarahan todellinen arvo. Hankintahinta on se tavarahan arvo, jonka kauppias voi maksaa asiakkaalle hankkiessaan tavaroita. Myyntihinta on se, jonka kauppias saa myydessään tavarahan eteenpäin. Tavarahan todellinen arvo on yleensä korkein. Todellista arvoa voidaan pitää myös teoreettisena arvona, jota sekä kauppias että yksityinen myyjä eivät todennäköisesti saa myydessään. Arvokkaammilla esineillä on olemassa myös oma vakuutusarvonsa.

Yksityisille henkilöille varsinkin perintöesineillä on lisäksi rahallisesti mittaamatonta tunnearvoa. Jos yksityinen henkilö tulee antiikkiliikkeeseen kauppaamaan rakasta perintöesinettään, saattaa hän pettyä kun kauppias ei voi maksaa esineen tunnearvosta mitään.

7.4. Vaaranvastuu tavarasta

Vaaranvastuun kysymys käytetyn tavarahan kaupassa on hyvin olennainen. Ei ole kovinkaan tavatonta, että myytyjä tavaroita, esimerkiksi huonekaluja, säilytetään myyjän toimesta jopa useita kuukausia johtuen asiakkaan keskeneräisestä remontista tai muutosta. Jos myyjä lupaa tavaralle

kotiinkuljetuksen on huomioitava, että vaaranvastuu kuljetuksen aikana on myyjällä (Herler 2007:134).

Vaaranvastuu koskee tapauksia, joissa myyty tavara vaurioituu tapaturmaisesti ostajasta ja myyjästä riippumattomista syistä. Vaaranvastuukysymys on olennainen myös tilanteissa, joissa tehdyn kaupan ulkopuolinen henkilö varastaa tai vahingoittaa tavaraa. Säännöstä vaaranvastuusta sovelletaan myös jos tavara katoaa selittämättömästi. (Laki24 2007b)

Vaaranvastuun ollessa myyjällä on myyjä velvollinen toimittamaan uuden virheettömän tavaran tilalle (Laki24 2007b). Käytetyn tavaran kaupan luonteesta johtuen tämä on useimmiten mahdotonta, joten muut seuraamukset tulevat todennäköisemmin kyseeseen. Myyjä on kuitenkin aina vastuussa vahingosta, josta hän on ollut tietoinen tai hänen olisi pitänyt olla tietoinen, ja josta hän ei ole ostajalle kertonut (Laki24 2007b). Jos tavaran luovutus asiakkaalle viivästyy myyjän puolella olevasta syystä, viivästyy vastaavasti myös vaaranvastuun siirtyminen asiakkaalle.

Vaaranvastuun säännökset eroavat hieman kuluttajansuojalain ja kauppalain välillä. Jos ostaja viivästyy tavaran noudosta tai vastaanottamisesta, tavaran säilyttäminen suoritetaan myyjän toimesta mutta ostajan vastuulla. Ostajan vastuun laajuudet määräytyvät sen mukaan sovelletaanko tehtyyn kauppaan kuluttajansuojalakia vai kauppalakia. Kuluttajansuojalain (5:6,1 §) mukaan vaaranvastuu tavarasta on ostajalla jos hän ei ajoissa nouda tai vastaanota tavaraa, jota pidetään hänen saatavillaan ja jos tavara huonontuu luontaisten ominaisuuksiensa vuoksi. Kauppalain (3:13,2 §) mukaan ostaja vastaavassa tilanteessa vastaa myös muista syistä aiheutuneista tavaran huonontumisesta,

ei ainoastaan tavarán luontaisista ominaisuuksista johtuvista huonontumisista. Tämä ero lakien välillä on varsin merkittävä, ja onkin syytä olla selvillä onko ostajana kuluttaja vai muu henkilö. Molemmista tilanteista ostajan on kuitenkin maksettava kauppahinta myyjälle, jos tavara on huonontunut vaaranvastuun ollessa ostajalla ja se on tapahtunut myyjästä riippumattomista syistä.

Kauppalain alaisessa kaupassa oli myyty tauluja, joista osa jäi myyjän haltuun ostajan puolella olevan seikan takia. Säilytykseen jääneet tavarat olivat hävinneet varastosta. Kauppalain (3:13,2§) mukaan vaaranvastuu tässä tilanteessa on siirtynyt ostajalle. Korkein oikeus katsoi ratkaisussaan, että myyjä olisi ollut velvollinen ryhtymään kohtuullisiin toimenpiteisiin huolehtiakseen tavarasta kauppalain 15:72 §:n mukaan. Varastointipaikan avaimia oli kuitenkin jaettu useille eri henkilöille ilman, että lukkoja olisi vaihdettu, joten ostajaa ei voitu pitää vastuussa taulujen katoamisesta. (KKO 2001:98)

Ratkaisussaan korkein oikeus katsoi, että myyjä oli velvollinen huolehtimaan taulujen asianmukaisesta säilytyksestä, vaikka tarve taulujen säilytykseen johtui ostajan puolella olevasta seikasta. Asianmukaisesta säilytyksestä järjestäminen onkin tärkeää antiikkiesineiden kaupassa. Varsinkin isoja huonekaluja voidaan joutua säilyttämään pitempiäkin aikoja kunnes asiakas saa järjestettyä kuljetuksen.

7.5. Huolenpito tavarasta

Ostajan viivästyessä tavarán noutamisesta tai vastaanottamisesta vaaranvastuu siirtyy ostajalle, mutta myyjä on silti velvollinen järjestämään huolellisen säilytyksen tavaralle kauppalain 15:72 §:n nojalla. Lain 75 §:n mukaan on

säilytyksen järjestäjällä oikeus korvaukseen säilytyksestä aiheutuneisiin kustannuksiin, jos säilytys on järjestetty vastapuolen lukuun. Säilytyksen järjestävällä osapuolella on oikeus pidättää tavara itsellään kunnes korvaus on maksettu tai siitä on asetettu hyväksyttävä vakuus. 74 §:n mukaan tavarán säilyttäminen voidaan järjestää myös sivullisen luona, jolloin huolenpitoon velvollinen ei ole enää vastuussa tavarasta jos sivullisen säilyttäjän valinnassa on toimittu huolellisesti.

Jos tavarán myyjä on velvollinen huolehtimaan tavarasta ja sen säilytys aiheuttaa huomattavia kustannuksia tai muuten olennaista haittaa, saa myyjä myydä tavarán uudelleen. Edellytyksenä tälle on, että ostaja viivyttelee kohtuuttomasti tavarán vastaanottoa, kauppahinnan maksamista tai huolenpitokulujen korvaamista. Huolenpitovelvollinen on velvollinen myymään tavarán jos se on altis nopealle pilaantumiselle, mikäli myyminen on mahdollista. Ennen tavarán uudelleen myyntiä asiasta tulisi ilmoittaa vastapuolelle. Jos myynnistä on jäänyt ylijäämää huolenpitokustannusten ja myyntikustannusten jälkeen, se kuuluu vastapuolelle. (KL 15 luku)

8. TUTKIMUSTULOKSET

Tätä tutkielmaa tehdessäni on ollut mielenkiintoista yhdistää useiden vuosien kokemus antiikkiesineiden kaupasta irtaimen kaupan teoriaan. Käytännön ja teorian välillä käytetyn tavaran kaupassa on paikoittain isojakin eroja. Suurimmat erot aiheutuvat käytetyn tavaran kaupan luonteesta, joka poikkeaa olennaisesti uuden tavaran kaupasta. Lähtökohtana uuden tavaran kaupassa on, että myytävä tavara on täysin virheetön ja että asiakas voi olettaa saavansa täysin virheettömän tavaran. Käytetyn tavaran kaupassa puolestaan tavara on harvoin täysin virheetön, jos ei mitään virheitä löydy niin ainakin normaalia kulumista tavaroissa on nähtävissä. Olennainen rajanveto käytetyn tavaran kaupassa onkin juuri se, onko tavara viallinen vai onko se vain normaalisti kulunut, jota voi jopa satoja vuosia vanhalta esineeltä odottaakin.

Ammattikauppiaksi opiskelu ja ammattitaidon kehitys tapahtuvat ainoastaan kokemuksen kautta. Kirjoista voi tosin lukea esimerkiksi eri tyyllisuunnista, ja huutokauppojen myyntilistoista voi tutkia lopullisia myyntihintoja. Lisäksi antiikkiesineiden kaupankäynnissä, kuten kaikkia muitakin oikeustoimia tehtäessä, on otettava huomioon myös muita useita eri asioita, joilla voi olla huomattavia vaikutuksia kaupankäyntiin. Perehtymällä lainsäädäntöön ja oikeuskirjallisuuteen voidaan vähentää ylimääräisiä kuluja, jotka aiheutuvat siitä, että omia oikeuksia ja velvollisuuksia ei tunneta riittävän hyvin. Tutustuminen esimerkiksi kuluttajansuojaan vaatii runsaan ja kattavan kirjallisuuden vuoksi vain vähän resursseja, mutta siitä saavutettava taloudellinen hyöty voi olla huomattava.

On kuitenkin arvioitava tapauskohtaisesti se, milloin omista oikeuksista kannattaa pitää kiinni ja milloin luopua saavuttaakseen suuremman

kokonaishyödyn. Todennäköisesti on taloudellisesti kannattavampaa joskus luopua omista oikeuksista ja esimerkiksi purkaa kauppa ja pitää asiakas tyytyväisenä, kuin pitää tiukasti kiinni oikeuksistaan, jonka seurauksena asiakassuhde todennäköisesti päättyy. Antiikkiesineiden kaupassa harvemmin ongelmatilanteissa viedään asiaa ulkopuolisen tahon, kuten kuluttajavalituslautakunnan, ratkaistavaksi. Kauppiaan kannalta voi tulla kokonaisvaikutuksin edullisemmaksi sopia suoraan asiakkaan kanssa.

Kuluttajansuojalaki ainakin teoriassa soveltuu myös käytetyn tavaran kauppaan. Antiikkiesineiden kaupassa on kuitenkin omat erityispiirteensä, joiden vuoksi käytäntö alalla saattaa poiketa huomattavastikin lainsäädännöstä. Kokonaistilanne huomioiden nykyinen järjestelmä vaikuttaa toimivalta. Olennaisimman seikan lainsäädännön puolesta aiheuttaa käytetyn tavaran kuluttajankaupassa asiakkaan ennakkotarkastusvelvollisuuden puuttuminen. Ennakkotarkastusvelvollisuuden puuttuminen on ristiriidassa sen seikan kanssa, että käytetyn tavaran kaupassa, ja erityisesti antiikkiesineiden kaupassa, lähtökohtaisesti tavaran ei voi olettaa olevan täysin virheetön. Käytetty tavara on aina käytetty, ja käytön jälkiä on aina olemassa.

LÄHDELUETTELO

Bärlund, Johan (2002). *Reklamation i konsumentavtal*. Helsinki: Kauppakaari

Hallituksen esitys Eduskunnalle kuluttajansuojalainsäädännöksi. HE 8/1977

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta. HE 89/2001

Hallituksen esitys Eduskunnalle menettämisseuraamuksia koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. HE 80/2000

Hallituksen esitys Eduskunnalle Rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutoksiksi. HE 66/1988

Herler, Brita (2007). *Kuluttajansuoja, Osa I*. Vaasa: Vaasan yliopisto

Hyvärinen, Heikki, Pekka Hulkko & Sirkku Ohvo (2002). *Yksityisoikeuden perusteet*. Vantaa: WSOY

Kivivuori, Antti (1999). *Yksilöllinen kuluttajansuoja*. Teoksessa: Yritysoikeus, 791-864. Helsinki: WSOY Lakitieto

Kuluttajavirasto (2005). *Tietoa kuluttajakaupasta*. [online] Helsinki:

Kuluttajavirasto.

Saatavissa Internetissä: <URL: <http://www.kuluttajavirasto.fi/user/loadFile.asp?id=3742> >.

- Kääriäinen, Jari (2006). *Avoin kauppa*. OpusLex asianajotoimistot [online]
Saataavissa Internetissä: <URL: <http://www.opuslex.fi/main.site?action=siteupdate/view&id=34> >.
- Laki24 (2007a). *Virheellinen tavara: Jos tavarassa on oikeudellinen virhe, miten suoritetaan hyvitys?* Laki24.fi [online]
Saataavissa Internetissä: <URL: <http://www.laki24.fi/irom-irtaimenkauppa-hyvitys.html> >.
- Laki24 (2007b). *Irtaimen kauppa: Osapuolien vastuu*. Laki24.fi [online]
Saataavissa Internetissä: <URL: <http://www.laki24.fi/irom-irtaimenkauppa-vastuu.html> >.
- Mononen, Marko (2004) *Luentosarja Irtaimen kaupasta*. Luentomoniste Helsingin yliopisto
- Museovirasto (2007). *Kulttuuriesineiden maastavientiluvat*. [online] Helsinki:
Museovirasto
Saataavissa Internetissä: <URL: <http://www.nba.fi/fi/vientiluvat>>.
- Museovirasto (2001). *Kulttuuriesineiden maastavienti*. Helsinki: Edita
- Pisuke, Heiki (2001). *The Influence of Social Reforms and the Information Society on Consumers in a Transition Economy*. In: *Consumer Law in the Information Society*, 31_44. Ed. Thomas Wilhelmsson, Salla Tuominen and Heli Tuomola. The Hague etc.: Kluwer Law International

Salo, Kimmo (2006). *Huutokauppa*. OpusLex asianajotoimistot [online]
Saattavissa Internetissä: <URL:[http://www.opuslex.fi/main.site?
action=siteupdate/view&id=35](http://www.opuslex.fi/main.site?action=siteupdate/view&id=35)>.

Sisula-Tulokas, Lena (1992). *Hinnanalennus*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus

Wilhelmsson, Thomas, Leif Sevón & Pauliine Koskelo (2006). *Kauppalain
pääkohdat*. Helsinki: Talentum

Ämmälä, Tuula (2006). *Suomen kuluttajaoikeus*. Helsinki: Talentum

Ämmälä, Tuula (2002). *Virhe – erityisesti kuluttajankaupassa ja asuntokaupassa*.
Helsinki: WSOY Lakitieto

OIKEUSTAPPAUSLUETTELO

KKO 1982-II-2

KKO 1995:68

KKO 2001:98

KVL 91/30/3159

KVL 02/30/2130

KVL 04/33/1001

KVL 2377/31/06